

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ב"ה

תיק 922361/3

בבית הדין הרבני האזורי נתניה

לפני כבוד הדיינים:

הרב מיכאל עמוס — אב"ד, הרב שניאור פרדס, הרב חיים ו' וידאל

התובעת: פלונית (ע"י ב"כ עו"ד מרסלה וולף)
נגד
הנתבע: פלוני (ע"י ב"כ עו"ד מגי הלפרין)

הנידון: חיוב כתובה ב'עוברת על דת' שהתנהגותה מקובלת בחברה שאליה משתייכים הצדדים, אינה נובעת מפריצות או נעשית ללא התראה

פסק דין

רקע בקצרה

בתאריך י"ז בטבת תשע"ג (30.12.2012) הגישה התובעת תיק לתביעת גירושין. בתאריך כ"ד באב תשע"ד (20.8.2014) הגישה התובעת כתב תביעה שמהותו: "כתובה, תוספת כתובה ופיצוי". הנתבע הגיש תביעה לאיזון משאבים ולפירוק שיתוף בבית המשפט בדירת הצדדים ותביעה למשמורת כבר בתאריך י"ד בכסלו תשע"ג (28.11.2012).

הצדדים נישאו זה לזה בתאריך ו' בתשרי תשס"ח (18.9.2007) ובתאריך כ' באדר תש"ע (6.3.2010) נולדו להם זוג תאומים. הצדדים התגרשו בהסכמה בתאריך כ"ה בשבט תשע"ד (26.1.2014) כאשר הוסכם כי שאלת זכותה של התובעת בכתובה תיבחן לאחר הגירושין בדיון הוכחות ופסיקה מתאימה בנידון.

בתביעת הגירושין כותבת התובעת:

"התובע התייחס וממשיך להתייחס לתובעת בזלזול ובהשפלה [...] הצדדים ניסו לשקם את נישואיהם ואף הלכו לטיפול זוגי אצל מטפלת פסיכולוגית משפחתית. הנתבע הפסיק על דעתו את הטיפול הזוגי, לאחר שהדברים שנאמרו בו לא ערבו לאוזניו [...]".

ובסעיף 12 כותבת התובעת כדלהלן:

"התובעת תטען כי הנתבע מאס בה, והידרדרות הנישואין באה ממנו ומרצונו להתגרש ממנה. כבר מפברואר 2012 הוא אף ישן בחדר נפרד ממנה, ומסרב ליצור עמה תקשורת כלשהי אלא רק במסרונים. הנתבע מנהל חייו במנותק ממנה, אינו אומר לה להיכנס הולך ומתי יחזור, וגם כשלוקח את הקטינים לטיפול אינו מודיע לה, ומסרב לדבר אֶתה. התובעת הייתה עותרת לשלום בית לו לא היה כבודה מושפל מדחייתו אותה, והיא עותרת לגירושיה ממנו, בשל העדר יכולת לשקם את הנישואין".

בסיום כתב תביעתה מסיימת התובעת וכותבת (סעיף 20.1):

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

“לחייב את הנתבע במתן גט פיטורין אם יסרב לשלום בית.”

נמצא כי גם בתביעת הגירושין של התובעת עדיין הייתה בה רצון לשלום הבית אלא שלדבריה, הנתבע גרם לחוסר היכולת לשקם את חיי הנישואין.

בדיון מתאריך כ"ט בניסן תשע"ג (9.4.2013) טענה האישה בעניין היחסים שהופסקו, כך: “הוא לא רוצה, החליט להפסיק את הטיפול, זה היה הערוץ היחיד שהיינו יכולים לתקשר, הוא מסרב לדבר איתי [...]”

הבעל הודה שהוא זה שעזב את חדר השינה, וכך אמר:

“אני עזבתי את החדר שינה, בגלל שהחלטתי להתגרש, הגברת מתפרצת ויש לה התפרצויות מזלזלת בי, מורידה את הכישרונות שלי, מעמידה פנים, צועקת עליי, לא מכבדת אותי כ'אדם', ולא מתייחסת אליי בכבוד, אם אני מעביר שיעורים היא מזלזלת ורוצה לקלקל את פרנסתי, המקרר שלנו ריק, היא לא קונה [...] האוכל היה מקולקל, היא משאירה שקיות זבל על חדר השינה שלי, אני דאגתי לכבס את הבגדים שלי ביזמה שלי.”

לדבריו של הנתבע, תביעת הגירושין מצדו באה ונגרמה בשל התנהלותה של הנתבעת כלפיו וכלפי עבודות הבית. נברר בהמשך אם הובאו לכך אסמכתאות וראיות או שמא טענות אלו נותרו טענות בעלמא או שמא אף נסתרו.

לטענת התובעת, האמת היא הפוכה לגמרי וכי התובע הוא זה אשר התייחס אליה בזלזול ובהשפלה, כינה אותה בשמות, סחט אותה רגשית וכלכלית, שלל אותה כאדם, כרעיה וכאם לילדיו, ואף ניתק אותה מהוריה וחסם לה את הטלפון לשיחות לחו"ל כדי לנתק את קשריה עם משפחתה בארגנטינה. כמו כן הנתבע ניהל לבדו את חיייהם הכלכליים בחשבונות נפרדים שלא כפי שהוסכם בהסכם הממון קודם לנישואין. עוד הוסיפה כי הנתבע פתח כבר בחודש נובמבר 2011 תביעות משפטיות נגד התובעת עוד קודם לתביעת התובעת לגירושין. תביעת הגירושין על ידי התובעת באה לאחר שלא נותרה לה ברירה לאחר שפתח הנתבע נגדה במערכות משפטיות חריפות אשר אף סיכנו ומסכנים אותה ואת ילדיה.

ואמנם כן, הנתבע הגיש בבית המשפט תביעה לאיזון משאבים ולפירוק השיתוף בדירת המגורים אשר רשומה בבעלות שני הצדדים, וכך תביעת משמורת על הקטינים, ביום י"ד בכסלו תשע"ג (28.11.2012) יותר מחודש ימים לפני שהגישה התובעת את כתב תביעת הגירושין ביום י"ז בטבת תשע"ג (30.12.2012).

העדיפות העקרונית של התובעת בשלום בית

בדיון מתאריך ל' בניסן תשע"ה (19.4.2015) העידה התובעת. לטענתה היא הגישה תביעת גירושין לאחר שבעלה הוא זה אשר מאס בה והגיש נגדה בבית המשפט שתי תביעות על פירוק השיתוף והמשמורת והוא כותב שפניו מועדות לגירושין. לדבריה לא הגישה תביעת שלום בית לאחר שהיו בטיפול זוגי והוא הופסק על ידי הנתבע. הנתבע שלח לה עו"ד כדי להזהירה, חודשים אחדים טרם הגיש הנתבע את תביעותיו לבית המשפט. התובעת לדבריה הציעה לו "בא ננסה, יש ילדים", אך שום דבר לא היה מקובל עליו. לפיכך קבלה מחוסר ברירה את דבריו ואת רצונו בגירושין. לדבריה הייתה נאמנה לו במהלך הנישואין. החיבוקים והנשיקות [שיתוארו להלן] עם [א'] היו משום ש"הוא ראה

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

באיזה מצב אני". לדבריה [א'] סיפר לה על כך שהנתבע בקש ממנו להכין שני נבוסים כדי לפגוע בה. [א'] השמיע לה את ההקלטה של הנתבע בעניין הנבוסים ובעניין רצונו להעלים אותה ומאחל לה למות וכו'. היא הייתה חלשה מדוכאת, במצב ירוד, הייתה בהלם והייתה זקוקה למנוחה. [א'] הכין לה כוס תה. לא ידעה מה לעשות. לדבריה נותרה בדירה כי "לא כל יום מספרים לך שבעלך עומד לרצוח אותך". "בקושי אכלתי". נרדמה משום שלילה קודם בקושי ישנה. לדבריה במשך כל אותם שעות, [א'] עבד בביתו, וכי יש לו כלים והוא משפץ עבודות של אחרים. רצונה של התובעת בשלום בית כפי שכתבה בתביעת הגירושין היה לדבריה ששה חודשים קודם לאיומים הנזכרים ומשום כך עוד קיוותה לשלום בית אם היה הנתבע מסכים לכך. הנתבע טען שהגיש נגד התובעת ארבע-חמש תלונות כאשר באת כוח התובעת המציאה מסמכים על לפחות חמש-עשרה תלונות. הנתבע הגיש לדברי התובעת תלונה נגד רופא הילדים, נגד העובדת סוציאלית, ונגד באת כוח התובעת ללשכת עורכי הדין.

בכתב תביעתו לפירוק השיתוף כותב הנתבע כי "דרכם של הצדדים לא הייתה סוגה בשושנים" ו"פני הצדדים היום לפירוד ולגירושין".

בפברואר 2012 עזב הנתבע את חדר השינה וניהל את חייו בלי לשותף את התובעת. לטענתה: לאחר שכשל ניסיונו של הנתבע לסיים את הנישואין בהסכם נוטה לטובתו, החל הנתבע במערכה קשה בה הגיש בחודשים מאי ויוני 2013 תלונות שווא רבות למשטרה (לפחות חמש-עשרה תלונות) על כך שהתובעת מכה את ילדיה ומזניחה אותם. התובעת מכחישה טענות אלו, ולטענתה, מעולם לא הכתה את הילדים וכי החבלות שנחזו על גופם של הילדים אירעו בהיותם בגן. בנוסף, רישת הנתבע את דירתם במצלמות. טוען טענות מופרכות על בגידה והייתה אף כוונה מצדו לפגוע בתובעת פיזית. בתלונה אחת הצליח הנתבע להרחיק את התובעת מילדיה למשך שבוע ימים, תלונה שלבסוף נסגרה. כל התלונות שהוגשו נסגרו. הוגשה אף אסמכתא על כך. התובעת טופלה באגף הרווחה ביחידה לטיפול באלימות. הוגשה אסמכתא על כך. הנתבע תכנן להרוג את התובעת וכתוצאה של כל ההפחדות, התלונות והאלימות הנפשית שהפעיל התובע נגדה, נפגעה התובעת בבריאותה – נשר שצרה, חשה כאבי גב וירדה ירידה דרסטית במשקלה. הוגשה אסמכתא בעניין הרפואי.

כל חוות הדעת החיצוניות שהוגשו על ידי מומחים – פקידת הסעד וד"ר גוטליב ממכון שינוי שערך בדיקה למסוגלות הורית – כולם דווחו על ממצאים קשים ביחס לאופיו, מסוכנותו ונזקיו של הנתבע לתובעת ולקטינים.

עוד יצוין כי בפרוטוקול הדיון בבית המשפט ויתר הנתבע על חקירת ד"ר גוטליב ממכון שינוי (דיון מתאריך 6.5.2016) ועל חקירת פקידת הסעד (דיון מתאריך 7.5.2016).

בתאריך 15.7.2013 עזב הנתבע את בית המגורים בעקבות הסכמת הצדדים והחלטת בית המשפט בעקבותיה.

הנתבע שכר חוקר פרטי כדי לעקוב אחר התובעת, ולטענתו היא מנהלת רומן עם חברו הטוב [א']. לדברי האישה, הקשר עם [א'] החל כאשר התובע פנה ל[א'] ובקש ממנו להכין "נבוסים" כלשונה, כדי לפגוע ולהרוג את התובעת. [א'] שחשש מכך שהנתבע יבצע את מבוקשו הזמין את התובעת לביתו כדי לספר לה על כוונותיו של הנתבע ולשקול עמה אם לפנות למשטרה.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

כאמור בתאריך ה' באייר תשע"ג (15.4.2013) הורחקה התובעת מביתה בשל תלונת שווא. היא הגיעה לביתה כדי לקחת ציוד אישי ובאותה עת שהה בביתם [א'] אשר הוזמן על ידי הנתבע לתקן נזילה. התובעת סיפרה ל[א'] על שהתרחש ו[א'] אמר לה שכרצונו לדבר עמה בדחיפות וכי עליה להיזהר מהנתבע. באותו ערב עקב צו ההרחקה, לנה התובעת בבית חברתה [מ'].

למחרת – ביום העצמאות – ו' באייר תשע"ג (16.4.2013) יצאה התובעת מביתה של [מ'] כדי לפגוש את [א'] ולשמוע ממנו את מה שרצה לספר לה. בשיחתו של [א'] בביתו סיפר לה [א'] כי הנתבע רצה לפגוע בה כאשר בקש ממנו להכין שני "נבוטים" כדי לרצוח את התובעת. התובעת הייתה המומה חלושה ונפחדת ולפיכך נשארה בביתו של [א'] למשך שעות ואף נרדמה שם. מתוך תשע שעות ישנה לדבריה ארבע שעות. בנוסף, עשתה תיקונים בשיער בשל נשירה שנגרמה לה כאמור לעיל בשל התנהלות הנתבע לדבריה. עוד מציינת התובעת כי התכתבה במסרונים עם חברתה [מ'] בעת שהותה בבית [א'] ובהתכתבויות אלו ניכרת הדאגה של חברתה ממצבה. שיחתו של [א'] עם הנתבע הוקלטה ובה אמר שאם יהרוג אותה יוכל לטעון שלא הייתה שפויה. לטענתה ביחס לחוקר הפרטי שהציב הנתבע, ואשר צילם תמונות בהן נחזה [א'] מנשק את התובעת – לא היו אלא נשיקות תמימות של אדם שחפץ להצילה ממוות. לדבריה, לא היו אלה נשיקות של אהבה והיא זכאית למלוא כתובתה כדין. מיד למחרת יום העצמאות הגישה התובעת תלונה במשטרה נגד הנתבע וכן הגישה בקשה לצו הגנה בבית המשפט מתוך חשש לחייה.

התכתבויות המעידות על סיבת שהות התובעת בבית הגבר

בהעתק המסרונים אותם מצרפת התובעת (נספח יב) לתביעתה נמצא כי באותו יום העצמאות – ו' באייר תשע"ג (16.4.2013) בשעה 8:51 כותבת לה חברתה [מ']: "היי [...], הגעת? הכול בסדר."

דקה לאחר מכן, בשעה 8:52 כותבת שוב חברתה [מ']: "היי [...] איך את? אני כל הזמן חושבת עלייך." בהמשך, גם בשעה 8:52 מוסיפה [מ'] וכותבת: "[...] , סליחה שאני מציקה לך, תשלחי לי הודעה שאת בסדר, אני דואגת לך."

בשעה 10:09 עונה לה התובעת בזו הלשון:

"היי [מ'] סליחה שאני רק עכשיו רואה !!! לא הרגשתי טוב בכלל וחולשה בגוף. בקשתי מ[א'] לתת לי לנוח. עכשיו לקחתי את הנייד לראות אם יש הודעות ומצאתי שלך. סליחה שאני הדאגתי אותך !!! תודה. אני פשוט חלשה ומתוסכלת ועצובה שלא יכולה להיות עם הילדים שלי."

בשעה 17:36 כותבת [מ']: "היי [...] מה שלומך? מקווה שאת מרגישה יותר טוב."

ובשעה 18:31 עונה התובעת: "אני ממלאת דלק ומגיעה. לא רוצה להיות קרובה ל[פלוני] וכשאראה לך בדיוק מה [א'] סיפר לי תביני למה. אני חוששת גם לילדים."

התובעת צירפה (נספח יד) את אישור הגשת התלונה למשטרה למחרת אותו יום העצמאות – ביום ז' באייר תשע"ג (17.4.2013) וכן צירפה (נספח טו) מאותו יום את אישור פתיחת התיק בבית המשפט – בקשה לצו הגנה שבה היא כותבת:

"אלימות כלכלית, איום מילולי [...] ביקש מידיד להכין לו שני 'נבוטים' [...] כדי להכות אותי (אולי יותר מזה) ולטעון בפני שופטת כי זה בגלל שאני משוגעת [...]"

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

בנוסף, מצרפת התובעת (נספח טז) את תמליל השיחה בין [א'] ובין הנתבע מתאריך כ"ה באדר תשע"ג (7.3.2013), בה נכתב בין השאר:

"התקשרתי אליך מיד כשיצאתי מהטיפול הפסיכולוגי, תכין לי שני מחבטים [...] ישנה הסלמה בהתעללות הנפשית, אם אהרוג אותה אגיד לשופט שהיא הייתה לא שפויה [...] שתמות כבר, שתהיה לה תאונה, שמכונית תדרוס אותה אני שונא אותה [...]"

בדיון בית המשפט מתאריך י"ג באייר תשע"ג (23.4.2013) בעניין צו ההגנה, נחקר [א'], ובין השאר אמר (נספח יח):

"[...] בזמן האחרון הרגשתי ש[פלוני] לא "עם הרגליים על הקרקע". הוא הזמין מקלות, הוא ביקש ממני פעמיים [...] קבלתי ב־7.3.2013 בשעה 7:00 שיחת טלפון מ[פלוני]: 'שלום [א'] אני צריך לבקש ממך שני נבוטים'. הוא נתן לי את המידות ומאיזה חומר [...] הייתי ב'שוק' ואמרתי לו: ' [...] נהיה בקשר'. זו לא פעם ראשונה [...] ואז הוא בא ושיתה קפה ונרגע. נפגשנו באותו לילה [...] הוא אומר: 'יצאתי מהפסיכולוג [...] אך במשך היום דברתי עם העורך דין שלי ועם ההורים שלי והבנתי שאני לא צריך לקחת את החוק לידיים [...] 'ו[פלונית] היא משוגעת', שהוא מקבל אלימות מוסרית כל הזמן, שאלתי אותו מה זה אלימות מוסרית? יש טיטולים שנשארים ברצפה או יש משהו שהוא לא מסודר [...]"

בסופו של יום הגיעו הצדדים בדיון בבית המשפט מתאריך א' באב תשע"ג (8.7.2013) (נספח יח) להסכמות שהנתבע יעזוב את הבית וניתנה להסכמה זו תוקף של החלטה שיפוטית.

בסיום כתב תביעתה, כותבת התובעת שהיא זכאית מלבד כתובתה אף לפיצוי על העוול הקשה שנעשה לה. בסיכומי תשובתה תובעת בנוסף לכך הוצאות גבוהות בגין הוצאת לעז על האישה ואף ציטטה שבית הדין עצמו התבטא ברוח זו בתאריך י"ט במרחשוון תשע"ו (1.11.2015), כאשר התרה בנתבע כי אם וכאשר יתבררו טענות התובעת, יושתו על הנתבע הוצאות גבוהות על הוצאת לעז על התובעת.

התובעת צרפה העתק מכתובתה בה התחייב לה הנתבע בזו הלשון: "סך הכל כתובתה דא נדוניה דין ותוספתא דא עולים לסך שבעים אלף שקלים חדשים ועוד מאתים זוז."

כדי להוכיח את יוזמתו של הנתבע לגירושין צרפה התובעת לכתב התביעה (נספח ב) את תביעת הנתבע בבית המשפט שמהותה: "איזון משאבים, פירוק שיתוף בדירת המגורים" מתאריך ו' בכסלו תשע"ה (28.11.2014), ובה נכתב בין השאר:

"[...] דרכם של הצדדים לא הייתה סוגה בשושנים ולדאבון לבו של התובע, פני הצדדים הינם לפירוד ולגירושין [...] במסגרת תובענה דגן עותר התובע לפירוק שיתוף בדירת המגורים ומצהיר כי הוא מעוניין לרכוש את זכויותיה של הנתבעת בנכס [...] במהלך תקופת חייהם המשותפים רכשו הצדדים תכולת דירה אשר נמצאת בשימושם המשותף. התובע יעתור לחלוקה בעין של המיטלטלין [...] אשר על כן, מתבקש בית המשפט להורות כדלקמן [...] להורות על פירוק השיתוף בדירה [...] להורות על חלוקה בעין של המיטלטלין המשותפים [...]"

התובעת מצרפת אסמכתאות להגשת תלונות רבות (חמש־עשרה במספר) שהוגשו על ידי הנתבע במשטרת ישראל נגד הנתבעת שמהותן "תקיפות הקטינים, תקיפות בן הזוג ואלימות" וכי כולן נסגרו ונגנזו ללא אשמה בעילת סגירה של "חוסר ראיות".

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

חוות דעת חמורות על התנהלות הנתבע ומסוכנותו

הנתבעת מצרפת (נספח 21) את תסקיר הרווחה מתאריך ט"ו בתמוז תשע"ג (23.6.2013), שבו נכתב בין השאר:

"[...] תסקיר ראשוני תוך התייחסות לשאלת האלימות במשפחה [...] [פלוגית] מטופלת במחלקת הרווחה על ידי עובדת סוציאלית תחום אלימות במשפחה מחודש מאי 2013 [...] רופא הילדים [...] לדבריו, האב מגיע אליו תכופות מאשים את האם בפגיעה פיזית בילדים [...] לא התרשם כי מדובר בפגיעות שנגרמו כתוצאה מאלימות שהופנתה כלפי הילדים [...] מוטרד מאד מהתנהלות ההורים בכלל ומהתנהלות האב בפרט [...] לא מצאתי בסיס להאשמות של [...] על היותה של [...] לוקה באי־שפיות. לגבי טענותיו על היותה אלימה כלפי הילדים – להתרשמותי מדובר כאן בחלק ממאבק הגירושין [...]"

התובעת מצרפת (נספח 11) את תסקיר הרווחה ב[...] מתאריך כ"ו בתמוז תשע"ג (4.7.2013), שבו נכתב בין השאר:

"[...] הפגישה התקיימה בשל קבלת מכתב מרופא הילדים [...] ובו דאגתו הרבה נוכח השימוש שעושים ההורים [...] פגיעה בשגרת הילדים ובמצבם הרגשי. הרופא קרא להתערבות דחופה על מנת למנוע אסון.

[...] בדיקות רפואיות מיותרות לילדים בעיקר על ידי האב שפונה לרופא הקופה ולחדר מיון. מדובר בפניות על מנת לקבל אישור לטענות על אלימות הצד השני. שני ההורים מרבים לצלם ולהקליט את הילדים.

תלונות האב למשטרה והרחקת האם [...] העדר תקשורת בין ההורים הגורמת למניעת טיפול בילדים. האם פנתה לרופא עם הילדה, קיבלה הנחיות לטיפול. אחר יומיים האב פנה, על אותה תלונה, ללא שנתן את הטיפול בזמן שהילדה הייתה אָתו.

[...] האם תמשיך בטיפול אצל עובדת סוציאלית היחידה לאלימות, האב יפנה לקבלת הדרכה הורית על ידי עובדת סוציאלית המשפחה [...]"

בתסקיר מתאריך ט' בטבת תשע"ד (12.12.2013) שהוגש לבית המשפט, נכתב:

"לאב טענות קשות על היות האם לא יציבה לא אחראית אלימה כלפי הילדים ובלתי כשירה להורות. למרות שטענות אלו לא מקבלות גיבוי בחוות דעת מקצועית, הרי שהאב לא מוותר ומרבה להתלונן בכתב ובעל פה על התנהלות האם. הוא פונה לערכאות משפטיות, לשירותי רווחה, הבריאות ומשטרה ונראה שעושה כל שביכולתו להרחיק את האם מהילדים. התנהלות זו מדאיגה [...] התרשמותי מאישיותו הנוקשה של [פלוגי] [...] הבאה לידי ביטוי [...] באובססיביות [...] מול המערכות השונות ובמלחמה הבלתי פוסקת כלפי אשתו [...] אי הסכמתה [...] להצעת הגירושין שלו הייתה עבורו אישור להכרזת מלחמה [...] עסוק בהכפשתה בכל דרך [...] מתעלם מהגזק הנגרם לילדים [...]"

[פלוגי] אישה נעימה, חסרת ביטחון דבר המתעצם סביב [...] מתקפה בלתי פוסקת על האימהות שלה ועליה כאדם וכאישה [...]"

[...] משמורת הילדים תהיה בידי האם [...]"

התובעת צרפה לתביעתה (נספח 12) את חוות הדעת של ד"ר דניאל גוטליב ממכון שינוי ובה נאמר בין השאר:

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

"[...] במהלך כל הבדיקה [...] מר [פלוני] נותר נחוש בדעתו כי הילדים נפגעו פיזית ורגשית על ידי האם וכי יש לפעול בל מחיר להוצאתם מרשותה. ראוי לחזור ולציין כי לשם השגת מטרה זו, הוא גם מוכן כי הילדים יהיו במסגרת חוץ ביתית אם יקבע כי אין הם יכולים להיות אֶתו [...] יש לציין כי קיים משהו בעייתי בכך שמר [פלוני] ממשיך להילחם בכל כוחו נגד הגב' [פלונית] וזאת למרות שעד היום לפחות, כל אנשי המקצוע הגיעו לאותן מסקנות לגבי השאלה של התעללות של האם בילדים כלומר שלא הייתה התעללות [...] לא היה בבדיקתי בכדי להצביע על כי קיימת בעייתיות כלשהי בהורות של הגב' [פלונית] [...] אני נוטה להגיע למסקנה הפוכה ממנה מר [פלוני] מנסה להוביל אותי [...] מבדיקתי עולה כי אם קיימת סכנה לילדים, הרי שאין סכנה זו [...] כי אם מהגישה האובססיבית והעוינת ביותר של האב כלפי האם [...] חוסר היכולת שלו לקבל דעות מנוגדות לאלו שלו והחשיבה הנוקשה ביותר שלו [...] דווקא צורת החשיבה הזאת של האב וסגנון ההתנהלות [...] הם אלו אשר מעמידים את הילדים בסיכון [...] גישתו [...] מאד מגמתית [...] יוצרת מצג שווא [...] לאב אין יכולת כלשהי לראות הדברים בצורה ביקורתית [...] נוטה להיות מאד טוטלי בגישה שלו [...] אין הוא מסוגל לטפל בהם [...] קיים משהו בצורת החשיבה של האב – בנוקשות ובאובססיביות של החשיבה והמגמתיות של החשיבה אשר גורמת לו לראות הזנחה קשה ולו בדבר הכי קטן [...] ראוי לציין בצורה הכי ברורה והכי חד משמעית כי מצב זה מסכן את הילדים הרבה יותר מכך שהאם אולי המתינה יום כאשר לילדה היה חום לפני שהיא הביאה אותה לרופא [...] לעומת גישתו של האב, גישתה של האם הייתה הרבה יותר גמישה עניינית [...]"

טענת הנתבע – התובעת ניהלה מערכת יחסים אינטימית עם אחר

בכתב ההגנה שהוגש על ידי הנתבע בתאריך כ"ו במרחשוון תשע"ה (19.11.2014) טוען הנתבע כי לא מגיעה לתובעת כתובה, תוספת או פיצוי. לדבריו, לאור העובדה שהתובעת היא זו שהגישה את תביעת הגירושין הרי כי עליה מוטל נטל ההוכחה שהיא זכאית לכתובתה וזאת לא נעשה עקב בגידתה בבעלה ואלימותה כלפי ילדיה. התובעת הורחקה על ידי המשטרה בשל אלימות חוזרת ונשנית, לדבריו. התובעת זלזלה והשפילה את הנתבע לא אחת לפני הילדים. הנתבע מצרף לכתב הגנתו דו"ח חקירה המעיד לדבריו על מערכת יחסים אינטימית בין התובעת ל[א], הוא ה"מאהב" לטעמו של הנתבע. התובעת לדבריו, בגדה בבעלה ובחרה לחיות "חיי תועבה ופריצות" כלשונו, ולפיכך היא אינה זכאית לכתובה. לדבריו נהג בתובעת בכבוד. מעולם לא ניתק אותה ממשפחתה. מעולם לא כפה עליה ניהול חיים כלכליים. הנתבע לטענתו התקין מצלמות עקב ה"חבורות וסימנים כחולים" שהבת הקטינה אמרה לו שהתובעת הכתה אותה (הבת צוטטה אצל אנשי המקצוע שאביה אמר לה לומר שאמה הכתה אותה...) ובשל כך לדבריו הורחקה על ידי המשטרה ארבע פעמים. הנתבע מודה רק בעובדה אחת והיא: שהוא זה אשר פתח בהליכים משפטיים נגד התובעת עוד בטרם התובעת הגישה את תביעתה לגירושין, וכי גמר אומר בליבו להתגרש מהתובעת לאור יחסה המשפיל והמזלזל, ולאחר שגילה לתדהמתו כי התובעת ניהלה רומן מאחורי גבו. הנתבע גם מכחיש את טענות התובעת וטוען וכי מעולם לא ביקש לפגוע בתובעת ובוודאי לא ביקש מחברו לסייע לו.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

לכתב ההגנה צורף (נספח א) – דו"ח החקירה ביחס לטענות הבגידה. בדו"ח העוסק ביום העצמאות ו' באייר תשע"ג (16.4.2013), נכתב בין השאר:

"[...] במהלך המעקב הגברת [...] זוהתה מתחבקת עם גבר בשם [א'] [...] המתגורר [...] בשעה 6:52 [...] נכנסה לרכב [...] לכיוון [...] וחנתה [...] במקום המתין לה מר [א'] [...] בשעה 7:32 – ממש עם רדתה מהרכב השניים החלו להתחבק ולהתנשק [...] ארבעים שניות של חיבוקים ונשיקות רצופות. ראוי להעיר כי לאחר החיבוקים השניים הותירו את הרכב של הגברת [...] במקום [...] נראה לנו כפעולת הסתרה [...] נכנסו לרכב הסובארו (שייך ל[א']) ופתחו בנסיעה מהירה לדירה ששוכנת [...] עד השעה 17:40 השניים שהו שם במשותף ולא זיהינו כניסות או יציאות של אורחים [...] ושבנו אל רכבה של הגברת [...] לאחר שיחה שנמשכה מספר דקות הפרידה בין השניים לוותה אף היא בחיבוקים ונשיקות [...] בחקירה [...] תועדה במהלך חיבוקים ונשיקות ושהייה בדירה של גבר משך למעלה מעשר שעות [...]"

בדיקת הפוליגרף

בדיון מתאריך כ"ו במרחשוון תשע"ה (19.11.2014) ובדיון מתאריך ל' בניסן תשע"ה (19.4.2015) ובעוד הזדמנויות, נשאלו הצדדים אם הם מוכנים להיבדק במכונת אמת.

תגובת התובעת הייתה: "אין בעיה." בניגוד לתגובת הנתבע: "לא, כי היא יודעת איך לעקוף את מכונת האמת. היא רימתה את ההוצאה לפועל והמשטרה [...] היא מסוגלת להטעות את הפוליגרף."

באת כוח התובעת אף הסכימה שתוצאות הפוליגרף יהיו התוצאות שעל בסיסן ייתן בית הדין את פסק הדין.

גם העד [א'] הסכים להיבדק במכונת אמת. יצוין שבאת כוח הנתבע עצמה הציעה שהתובעת תלך למכונת אמת, כאשר הנתבע עצמו התנגד לכך ביחס לעצמו [...].

עזיבת חדר השינה והיוזמה לגירושין על ידי הבעל – הנתבע נחשב "מורד" בתובעת.

בחקירת הנתבע על ידי באת כוח התובעת נמצא כי הנתבע על פי הודאתו הוא זה אשר עזב את חדר השינה והוא זה אשר בתביעת הפירוק בבית המשפט החליט על רצונו הגמור בגירושין ואף בעיניו תביעה זו נקראת "תביעת הגירושין" וכפי שנצטט מפרוטוקול הדיון (הדגשות לא במקור):

"ש: כבר בנובמבר 12 כבר פתחת תביעות משפטיות בבית המשפט [...]"

ת: כחלק מהגירושין כן [...]"

ת: אחרי כל המאמצים שאני עשיתי לטיפול זוגי, ובאותו זמן רציתי להתגרש ממנה [...] באותה שנה, הגשתי תביעת הגירושין בנובמבר 2012, באותה שנה היו יחסים עם האישה כולל יחסי מין [...] התנתקתי מהאישה באופן מילולי באותו יום שהגשתי את התלונה למשטרה [...] הגשתי תלונה על הטרדה ואיומים שהיא עשתה לי באותו לילה [...]"

ש: נכון שאתה עזבת את חדר השינה ?

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ת: כן [...] הגשתי את התביעה בחודש נובמבר, ובחודש נובמבר כבר לא הייתי בחדר השינה, אולי חודש חודשיים לפני זה כבר עזבתי [...] אני הגשתי תביעת גירושין לבית המשפט לענייני משפחה ב־2012.

תביעת הגירושין אינה קשורה לטענת ה"בגידה"

בהמשך חקירת הנתבע, הוכח כי רצונו של הנתבע בגירושין ובפירוק השיתוף היה כמה חודשים לפני הסיפור עם [א']. וכך אמר:

"הגשתי את תביעת הגירושין בשנת 2012 כי היחסים עם האישה היו בלתי אפשריים. האישה הייתה אלימה. כל החשש עם [א'] עלה דווקא בדצמבר 2012, ואז התחלתי לחשוש, וזה היה בולט ב־18.3.13."

יובהר, כי הנתבע לא ציין בתביעותיו בבית המשפט את נושא ההכאות של הילדים על ידי התובעת. לדבריו הדבר החל מאוחר יותר. לפי האמור "לפתע" החלה התובעת להכות את ילדיה. מלבד העובדה כי כל תלונותיו נסגרו במשטרה, וכך נכתב בפרוטוקול הדיון:

"[...] תביעת המשמורת. איפה כתוב שהיא לא מבשלת ולא מנקה? ושהיא אימא רעה? [...] ואיפה כתוב שאתה חשדת בה, ואיפה כתוב שהיא הכתה את הילדים [...] ופתאום האישה התחילה להכות את הילדים והגשת תלונות."

על כך השיב הנתבע:

"זה קרה אחר כך התחלתי להתלונן למשטרה בהמשך. התלונה למשטרה על התעללות פיזית בילדים הייתה בחודש מאי 2013 [...] זה מאוד מעניין שהיא התחילה להרביץ לילדים אחרי שהגשתי את התביעה לגירושין [...] התלונות נסגרו באופן מאוד מוזר [...]"

הבעל המשיך להעסיק את הנטען [א'] בביתו על אף "חשדותיו"

בחקירת הבעל מתברר כי הוא המשיך להעסיק את [א'] למרות חשדותיו, ובין הדברים נשאל הנתבע:

"ובכל זאת המשכת להזמין אותו לעבודות בבית [...] מהיום שחשדת עברו מספר חודשים ואתה הזמנת אותו בכל זאת? בן אדם שאתה חושד בו שבוגד עם אשתך, אתה מזמין אותו לעבודות בבית שלך?"

תשובתו של הנתבע הייתה:

"היו מספר פעמים [...] אולי רק פעמיים גג בסך הכול, הרי היה החשש הראשון. אולי, בפעם הראשונה שראיתי אותה הייתה ב־18.3.13, והראיות מחודש אפריל, מדברים על טווח של אולי חודש. הראיה הזו הייתה, האישה הזו לקחה את הבת המשותפת לנו למעקב בבית חולים 'מאיר'. בחשבונית היה כתוב 'קפה ומאפה – מחיר'. בתי לא שותה קפה. זה היה מוקדם בבוקר. החברות שלה היו מוקדם בעבודה, ולכן החששות שלי היו שהיא נפגשה אֶתו בבית חולים 'מאיר'. אם הייתי אובססיבי הייתי מתפרץ, אבל לא עשיתי זאת [...]"

בהמשך נשאל הנתבע: "אם אתה חושש ממנו איך הזמנת אותו לבד לבית?"

תשובתו הייתה: "שאלה טובה מאוד, כי אחרי שהזמנתי אותו הוא איים עליי [...]"

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

תשובה סתומה ובלתי ברורה אל מול העובדה כי הנתבע המשיך להזמין את [א'] לביתו כדי לבצע עבודות ושיפוצים גם לאחר "חשדותיו" כביכול. פירושו של דבר כי הוא כלל לא חשד בתובעת וכל טענותיו שקריות.

עדות על קשר הנתבע עם אישה זרה

בחקירת [א'] נאמר על ידו בין השאר:

"אני מכיר הרבה סודות ממנו, אמרתי לו אל תספר את זה. הוא מתחיל לספר על חברות אחרות, שיש לו חברה פה ושם. אני אומר לו זה לא נעים. האופי שלי אני בן אדם שקט. זאת התשובה. אני לא הולך לספר סיפורים בכל מקום."

בהמשך חקירתו אישש העד את טענות התובעת בכל הנוגע לשהותה אצלו בבית וכי הזמינה אליו כדי לספר לו על הסכנה מהנתבע ועל איומיו. לדבריו החנתה התובעת את רכבה בחניון והוא לקחה לביתו במכוניתו משום שהיה קשה לה למצוא את כתובתו בשל מיקומה. לגבי החיבוקים והנשיקות אמר העד שהוא לא זוכר אם נישק אותה או רק חיבקה. לבית הדין שחזה בסרט החקירה העיר [א']: "לא רואים פה נשיקה אלא חיבוק."

יובהר בנוסף כי גם החוקר בחקירתו טען שראה נשיקה בעורף בלבד ולא פה אל פה. ובית הדין העיר לו שהוא אינו רואה אלא חיבוק, עד שהוער בדיון: "יכול להיות שזה הסנטר שלה שנמצא על הצוואר?"

בחקירתו בעניין אישה זרה של הנתבע הוסיף העד ואמר כי הנתבע סיפר לו עוד בשנת 2012 כשהוא היה נשוי ל [...] כי הוא בקשר אינטימי עם אישה ששמה [ק'] בארגנטינה, ויש לו תמונות עם ציירת וכי כאשר הם נסעו לארגנטינה יחד, הוא פגש אותה. עוד הוסיף כי התובעת אולי לא יודעת מהסוד הזה.

לאור חקירתו של [א'] מתברר כי כל הטענות של הנתבע נגד התובעת הן תפאורה וכי הוא מאס בה לטובת אישה אחרת וכל רצונו הוא להתחמק מחיוביו הממוניים כלפיה.

חיבוקים ונשיקות בארץ המוצא הרלוונטית כסימן לידידות בלבד

טענת התובעת בדיון מתאריך כ"ה בשבט תשע"ד (26.1.2014) שהמנהג בדרום אמריקה הוא שכאשר פוגשים חברים אזי מתחבקים ומתנשקים זה עם זה – כולל גברים עם נשים. כך גם העיד העד [א'] שהמנהג שם לחבק ולנשק באופן מוגזם ביחס למה שמקובל בארץ. כך גם העידה העדה [מ'] לוי שהיא חבקה ונישקה את [א'] כאשר נפגשו מחוץ לאולם הדיון. יצוין כי בית הדין ערך גם בירור בעניין זה ואמנם התברר על פי עדויות אזרחי ארגנטינה לשעבר כי כך הוא מנהגם ותרבותם כאשר פוגשים מכר, הם מתחבקים ומנשקים כאות לידידות. לדבריהם, מי שאינו נוהג כך – הצד שכנגד נפגע ונעלב ממנו מאוד.

רצונו העז של הנתבע בגירושין

בדיון בתיק תביעת הגירושין בתאריך כ"ט בניסן תשע"ג (9.4.2013) ביקש בא כוחו [דאז] של הבעל פעמיים בשלבי הדיון כי בית הדין יוציא פסק דין לגירושין וכי את הבעיה שבני הזוג היו אז גרים יחד וכי לא ניתן בשל כך לסדר ביניהם גט, יפתרו בעתיד ויודיעו

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

על כך לבית הדין תוך מספר חודשים לאחר שהם ייפרדו, וכך נאמר שם בפרוטוקול הדיון (שורות 35–37):

”בא כוח הבעל: אבקש להתייחס בקצרה למה שנאמר, בנוגע להסכם ממון, בנוגע לבית [...] כל מה שירשם על שם מי מהצדדים יישארו בבעלותו בלבד, הפרדה מוחלטת, גם מה שיצברו במהלך הנישואין, ההסכם אושר בבית המשפט בכפר סבא. ישנה הסכמה עקרונית להתגרש, הם עדיין גרים ביחד! ברור לנו שבנסיבות אלו לא ניתן לבצע את הגט, אני מציע שכבודכם ייתן פסק דין, ואנו נגיש הודעה בתוך מספר חודשים שהם נפרדו, ואז תקבעו מועד לגט. האישה אינה זכאית לכתובה [...]”.

ועוד נאמר שם בסיום הדיון (שורות 63–65) מפי הבעל ובא כוחו: ”אני עזבתי את החדר שינה, בגלל שהחלטתי להתגרש [...] נבקש פסק דין לגירושין.”

בדיון נוסף בתיק תביעת הגירושין בתאריך י"ב בטבת תשע"ד (15.12.2013) (שורה 107 לפרוטוקול) נאמר שוב מפי באת כוח הנתבע: ”אפשר לתת פסק דין לגירושין וכל השאר ידון אחר כך.”

בדיון מתאריך ל' בניסן תשע"ה (19.4.2015) לאחר שנשאל הנתבע אם כבר בנובמבר 2012 פתח תביעות משפטיות בבית המשפט, ענה: ”כחלק מהגירושין כן [...] אחרי כל המאמצים שאני עשיתי לטיפול זוגי, ובאותו זמן רציתי להתגרש ממנה [...]”.

בסיכומי האישה כותבת היא בסעיף 14 כדלהלן:

”מכל האמור לעיל, לא ניתן לראות את הבעל כמי שכפו עליו להתגרש, באמצעות תביעה שהוגשה על ידי התובעת, אלא להיפך, על אף שהתביעה לגירושין (אם הבעל יסרב לשלום בית) באופן פורמלי הוגשה על ידי התובעת, הרי שהרוח החיה שקידמה את הגירושין היה הבעל עצמו אשר ניהל מאז פברואר 2012 חיים נפרדים מהתובעת. ההיאחזות של הנתבע בעובדה שהתובעת הגישה את כתב התביעה ולכן מטעם זה אינה זכאית לכתובה, מופרכת מעיקרה.”

עוברת על דת בזמן הזה – במי שמעשיה אינם חריגים לפי אורח חיי הצדדים

בכל מקרה שבו הנידון על אישה אם היא נחשבת בכלל ”עוברת על דת” או לא, צריך לדקדק היטב אם אכן יש להחשיבה כעוברת על דת מחמת מעשיה, כי ייתכן שאף שעשתה מעשים שלא כדת של תורה, אולם בנורמות שבהן חיים בני הזוג – אין בזה חסרון לדידם, ובוודאי אין זה מורה על כך שהיא מסרכת דרכיה תחת בעלה למעול בו מעל.

עניין זה – אם פוסקים בזמנינו דין עוברת על דת או לא – נידון בספרי השו"ת מגדולי הדורות, ונביא מדבריהם כלשונם:

בשו"ת דובב משרים (חלק א סימן קכד) כתב וזו לשונו:

”על דבר השאלה בבעל [...] וברצונו לגרש אשתו מחמת שהולכת בשער שלה, וכפי הצעת כבוד תורתו במכתבו הכל יודעין שהוא אינו מקפיד על זה, ואך תואנה הוא מבקש [...] ורצון כבוד תורתו לצדד דלא חשובה בזמן הזה עוברת על דת ביוצאת וראשה פרוע כמבואר באבן העזר (סימן קטו), יען שפשתה המספחת ונעשה הדבר כהיתר בעוונותינו הרבים [...] דמיון לזה מצינו בחושן משפט סימן שצ"ג [...] וכתב הט"ז שם בשם הרש"ל [...] ואי

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

הוחזק בעיני הדיין דלא מוחזק בכך להיות בודל עיניו מראות ברע, פשיטא דלא כל כמיניה להוציא ממון [...]”

ובשו"ת ישכיל עבדי (אבן העזר סימן נד) כתב וזו לשונו:

“[...] ועלה השאלה לפניו במקרה שהבעל מוחה באשתו לא ללבוש בגדי שחץ כזאת, ולא רצתה האישה להטות און קשבת לדבריו, אם בידו להוציאה, מבחינת עוברת על דת [...] לא כן בזמננו זה, שלצערנו, פשתה המספחת כמעט ברוב בנות ישראל [...] הרי אין זה בבחינת עוברת על דת כדרך הפרוצות [...] כן הדבר גם בסכסוכי איש ואשה, על הדיין להיות מתון בדין, לחקור בשבע חקירות, טיב האיש והאישה, תהלוכותיהן, מובאיהן ומוצאיהן בדרכי החיים והתורה, מפי קרובים ורחוקים, עד עומדו לאמיתו של דבר, ואז ישקול בפלס מאזנים איך להוציא דינו אם לקרב או לרחק [...]”

ועוד כתב שם (אורח חיים סימן נד), וזו לשונו:

“זאת ועוד אחרת, הרי זה דבר פשוט דיש חילוק בין הזמנים [...] והנה עתה בזמננו זה, שהן בעוון פשתה המשפ' חת בכל מקום ומקום שרוב הנשים יוצאות לשוק וראשם פרוע, וזרועותיהם מגולים, ואם לא תחלק בין הזמנים נמצא דלא הנחת בת ישראל תחת בעלה, וכולם צריכים להתגרש ולצאת מבעליהן בלי כתובה. ועיין באוסף פסקי הדין של הרבנות הראשית לישראל (בעמוד קכו), שפסקו בגדולה מזו, וזו לשונם: [...] 'בימינו אין זה מן המוזר שאיש ואשה כשנפגשים במקומות שונים ומכירים זה את זה מכבר, אוכלים על שולחן אחד ויוצאים לטיול ואין זה בעיניהם בגדר פריצות' – עיין שם. הרי דאפילו עניין הפריצות דנו כפי העת וכפי הזמן שנראה לעולם שהוא בגדר פריצות [...]”

ובדרך זו כתב גם בשו"ת חלקת יעקב (אבן העזר סימן ו, בעניין היתר חרם דרבנו גרשום), וזו לשונו:

“ואם כן בבא לפנינו עובדא שהבעל רוצה להיפטר מאשתו מפני שהיא עוברת על דת יהודית – שהיא עושה מעשי פריצות – מתחילה צריכין לחקור: דאפשר הוא הבעל – בעוונותינו הרבים בדור פרוץ הלזה – מהאנשים שאין מדקדקים בטבילת אשתו ומשמשים נידה בדיעת שניהם, ואם הוא אינו חושש לאיסור נדה שהוא בכרת וחמיר מאיסור סוטה שהוא רק בלאו או עשה [...] רק חז"ל נתנו לו גם רשות לגרשה כיוון שהדבר נוגע לו שיכול לבוא לידי איסור. אם כן באופן שאנו יודעין שהוא אינו חושש לאיסור – מניין לנו שחז"ל נתנו לו רשות זה [...]”

ועוד יותר: אם האישה עושית מעשי פריצות ועוברת על דת יהודית בדיעת בעלה וגם ברצון בעלה [...] או שארי ענייני חציפות הנוהגת בהדור הפרוץ והבעל אינו מקפיד, אם כן מהיכי תיתי נאמן לומר על שאר ענייני פריצות שאינו מתרצה לזה [...] דעוברת על דת ישראל הוא רק כשהבעל נודע לאיש חרדי, וסימן לדבר – שמירת שבת וטהרת משפחה [...]”

ואכן, על פי הדברים הללו, נהגו בבתי הדין בזמננו, שלא למהר לדון את האישה כעוברת על דת ולהפסידה כתובתה. ונביא דוגמאות לכך מהמובא בפסקי דין הרבניים.

בפד"ר (חלק ז עמוד 135) כתב בזה הלשון:

“דהיינו באינש צנוע ומעלי אשר אינו יכול לסבול התנהגות האישה כשהיא עוברת על דת ולבו נוקפו על כך – בזה שייך לומר דרבנו גרשום מאור

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

הגולה לא תיקן בכהאי גוונא, אשר לא כן במקרה שלפנינו שהבעל חי חיי הפקר עם אישה אחרת, לא מתנהג כלל כגוברין יהודאין, לא מניה ולא מקצתיה – בזה יש לדון שאין בעל כזה יכול לבוא לבית הדין ולדרוש שבגלל שאשתו לא התנהגה בצניעות כיאות לבנות ישראל הכשרות, הוא רוצה לגרשה בעל כורחה ולהחליפה באישה אחרת הנאה ממנה במעשיה. כי לא חסרון הצניעות אשר בה הוא אשר לא נותן לו מנוחה, הסיבה היא מפני שדבק באישה זרה ומאס באשת נעוריו [...]"

ובפסקי דין של בתי הדין הרבניים בישראל (חלק ד עמוד 363) כתב בזו הלשון:

"אם האישה עושיית מעשי פריצות ועוברת על דת ישראל בידיעת בעלה, אם כן מהיכי תיתי שיהיה נאמן לומר על שאר עניני פריצות שאינו מתרצה לזה ורוצה להפטר מחרם דרבנו גרשום. קיצור הדבר: הדין בעוברת על דת הוא רק כשהבעל נודע לאיש חרדי [...]"

עוברת על דת בנשואת פסק הדין

בנידון דגן בית הדין ראה את סרט החוקר ואף העיר בית הדין במהלך הדיון כי ראה שהעד [א'] אמנם חיבק אותה אולם לא ראה שנישקה. וכי גם החיבוק היה סוג של חיבוק של חיזוק ועידוד בשעותיה הקשות ביותר של התובעת בעת שהצליח הנתבע בערמה ובתרמית בזדון ובפשע לגרום שהמשטרה תרחיק את התובעת מביתה ומילדיה למשך שבועה ימים על לא עוול בכפה. בשעות הללו הלכה התובעת לעד [א'] אשר הזהירה להיזהר מבעלה וקרא לה לביתו כדי לספר לה על אודות הסכנה שבה היא נמצאת. חיבוק זה אף נחזה בסרט כחיבוק חיזוק ועידוד ובמיוחד לאלה עולי דרום אמריקה הנוהגים כך בכל מפגש ואירוע וכפי שבית הדין קיבל עדויות מכיוונים שונים. גם שהייתה הארוכה של התובעת בביתו של [א'] אין בה ולא כלום במקרה דגן והיא אינה קשורה כלל להלכות "עוברת על דת" ואף לא קרוב להן. התובעת הוזעקה לביתו של [א'] כאשר זה סיפר לה כי הנתבע – בעלה – אבי ילדיה חפץ היה להורגה בשני "נבוטים" שהזמין אצל [א'] כבעל מלאכה. מלבד שיחתם של התובעת ו[א'] על אודות כך, וכן השמעת ההקלטות של שיחותיו של [א'] עם הנתבע, ישנה התובעת שעות ארוכות לאחר שהייתה מותשת חלשה כאובה ופגועה מעצם הרחקתה כאם בישראל מביתה ומילדיה על לא עוול ובמיוחד כאשר התווסף לה בשיחה על כוונתו של בעלה אב ילדיה להכות בה לפגוע בה ואף להורגה. יעידו על כך כמאה עדים ההתכתבויות של התובעת עם חברתה [מ'] באותן שעות ששהתה בביתו של [א'] על כך שחברתה דואגת לה ועל כך שבסיום היום כותבת התובעת ל[מ'] כי היא בדרך אליה כדי לספר לה מה שמעה מ[א']. כל זאת ועוד – שמיד למחרת אותו יום בו שהתה בביתו של [א'], הגישה התובעת תלונה במשטרה וכמו כן הגישה בקשה לבית המשפט לצו הגנה שבו היא מפרטת את טעמיה ומספרת את סיפור הנבוטים וכוונת בעלה להכותה וכי שמעה זאת מחברו של בעלה העד [א']. החיבוק ואולי אף הנשיקה אמנם אינם תואמים בדיוק את ההלכה, אולם לפי כללי התנהגותה של התובעת והחברה הסובבת אותה לפי חינוכה, אין בהתנהלות זו ולא כלום להעיד ח"ו על חוסר נאמנותה לבעלה. ההפך הוא הנכון.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

נוסיף על כך את העובדה שהנתבע המשיך להעסיק את העד [א'] בתיקונים בביתו גם לאחר ש"כביכול" נודע לו על "בגידתה" של התובעת עם העד. נוסף על כך שהנתבע התנגד להיבדק במכונת אמת בכל פעם שהוצע לו כאשר מנגד התובעת וכן העד [א'] הסכימו ברצון ובמידי להיבדק על נאמנותם. נציין שבאת כוח הנתבע עצמה הציעה שהתובעת תיבדק במכונת אמת אולם לכשהוצעה הצעה זו לנתבע, הלה התנגד. טענתו הייתה שהתובעת תערים על מכונת האמת כשם שהערימה על המשטרה ועל כל אנשי המקצוע. טענה זו מגוחכת וריקה מתוכן. בית הדין סבור כי לא בכדי פחד הנתבע ממכונת אמת, קיים חשש מעל לסביר כי קלונו של הנתבע יתגלה לכשיגיעו תוצאות הבדיקה.

עוברת על דת ומעשה כיעור כשיש 'אמתלא' והנמקה להצדקת מעשיה

בתלמוד ירושלמי למסכת כתובות (פרק ז הלכה ו) מובא בזו הלשון:

"אלו יוצאות שלא בכתובה העוברת על דת משה ויהודית [...] ותני רבי חיייה כן נשים העוברות על הדת מאבדות את הכול. רבי לעזר בשם רבי חנינה ראו אותה חוגרה בסינר ווכל יוצא מתוך ביתה כאור הדבר תצא. רוק על גבי מיטתה כאור הדבר תצא. רוק על גבי מטתו כאור הדבר תצא. סנדלו לפני מיטתה כאור הדבר תצא [...] שניהם יוצאין ממקום אפל כאור הדבר תצא. מעלין זה את זה מן הבור כאור הדבר תצא [...] חנינה בר איקא בשם רבי יהודה וכולהן אם הביאה ראייה לדבריה נאמנת."

וביאר הקרבן העדה (שם) בזו הלשון: "וכולהון – כל המעשים האלו. אם הביאה ראייה לדבריה – כלומר שנתנה אמתלא לדבריה למה נעשה כך ולא היה שם זנות נאמנת." וכן כתב שם הפני משה.

ואמנם המאירי למסכת יבמות (דף כד ע"ב) ביאר כך את דברי הירושלמי וזו לשונו:

"ועיינתי בתלמוד המערב [...] שאמרו שם:

'ר' אלעזר בשם ר' חנינא: ראו אותה חוגרת בסינר ורוכל יוצא – כעור הדבר, תצא; רוק על גבי מטתו – כעור הדבר, תצא; סנדלה לפני מטתו – כעור הדבר, תצא; טופחת על יריכה בבית המרחץ – כעור הדבר, תצא; מעלים זה את זה מן הבור – כעור הדבר, תצא; שניהם יוצאים ממקום אפל – כעור הדבר, תצא. ר' חנינא בשם רב יהודה: ככולם אם הביאה ראייה לדבריה נאמנת."

ונראה לי בראיה זו נתינת אמתלא להתנצלות [...]"

ובריטב"א ליבמות שם גרס להדיא בירושלמי שדי ב'אמתלא' ואין צורך ב'ראיה' וכפי שבארו המאירי והנושאי כלים בירושלמי גם את הנוסח שלפנינו שהוא: "אם הביאה ראייה לדבריה", וזו לשון הריטב"א:

"[...] שם בירושלמי על הא: אבל ככולם אם נתנה אמתלא לדבריה נאמנת [...]"

ובשולחן ערוך (אבן העזר סימן יא סעיפים א ו'ג) נפסק:

"[...] אם לא קדם קינוי, ובאו עליה עדים שנסתרה עם איש זה, ובא ומצא דבר מכווער כגון שנכנסו אחריו ומצאוה עומדת מעל המטה והיא לובשת המכנסים או חוגרת אזורה, או שמצאו רוק למעלה מהכילה (או שראו מקום המנעלים הפוכים [טור]) או שהיו יוצאים ממקום אפל, או מעלים זה את זה מן הבור וכיוצא בו, או שראוהו מנשק ע"פ חלוקה, או שראו אותם מנשקים

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

זה את זה, או שנכנסו זה אחר זה והגיפו הדלתות (במנעול) (בית יוסף בשם תשובת הרשב"א אלף רנ"א), וכיוצא בדברים אלו לפי ראות עיני הדיינים, אם הוציאה בעלה בדבר מכוער כזה, הרי זו לא תנשא לנטען [...] כל מקום שאמרו, תצא, תצא בלא כתובה."

ובביאור כוונת הרמ"א במה שכתב "לפי ראות עיני הדיינים" כתב הגר"א שם בביאורו (ס"ק ח) בזו הלשון: "לפי ראות כו", שם בירושלמי וכלן אם הביאה ראייה לדבריה נאמנת וכן כל כיוצא."

וכדוגמה להלכה שהושלכה מדברי הירושלמי הנזכרים נביא את דברי הרשב"א (שו"ת חלק א סימן אלף רנא, הובא בבית יוסף שם) שכתב בתוך דבריו וזו לשונו:

"ולענין מה שאמרת באשת כהן שנכנסה בחצר המטרה עם הכתב בחקירה והגיפו הדלתות. מי חיישין כדאמרינן בירושלמי: 'תרעא טריק סוטה' [...] והגפת דלתות שאמרת אין זה יחוד עד שיהא בית נעול ד'תרעא טריק' בירושלמי שער נעול במנעול משמע. וכדמשמע התם בירושלמי בפרק המדיר דגרסינן התם 'תרעא טריק סוטה מוגף צריכה' וטעמא כל שאינו במנעול ירא הוא שמא יכנס אחר שלא ברשות [...] ועוד דהתם בפרק המדיר אמרו בכל הנך דאתמרן התם: 'וכלוהו אם הביאה ראייה לדבריה נאמנת'. ואין לך ראייה לדבריה יותר מזה שלא נתיחדה לרצונה אלא מתוך האונס. וכל הנך בירושלמי כשנעשו שלא מתוך טענה ידועה [...]"

והנה ישנה דעה – השיירי קרבן לירושלמי שם – הסוברת בהבנת דברי הירושלמי שאין הדברים אמורים אלא בכיעור רגיל, אבל בכיעור גדול, כגון שנתן פיו על פיה – אין 'אמתלא' מועילה. וזו לשונו:

"וכלוהו אם הביאה ראייה לדבריה נאמנת [...] מעשה בא לפני ר' ומר מה בכך וכו'. בקונטרס פירשתי שתי לשונות. ויותר נראה לומר שהמעשה היה בעידי דבר מכוער והיא נתנה אמתלא לדבריה ואמר ר' מה בכך כיון שנתנה אמתלא לדבריה נאמנת שהרי אפילו בהחזקה נדה בשכינותיה אמרינן לעיל בפרק ב' בבבלי ובירושלמי שנאמנת כל שכן כאן ושאלו אחר כך אם מהני אמתלא לדבריה בשנתנה פיה על פיו שזה מכוער ביותר ופשיט שאינה נאמנת. ומפני שלא ראיתי לאחד מן הראשונים ז"ל שחילקו בכך לכן לא פירשתי כן בקונטרס אבל לדינא צריך עיון."

לשיטתו, במעשה כיעור גמור כמו נשיקה על הפה לא מהני 'אמתלא'. אמנם הוא לא הכריע להלכה כן, כיוון שלא מצא מהראשונים המפרשים כך.

עוד יצוין לשיטת יחיד – הערך ש"י (אבן העזר שם סעיף א דיבור המתחיל "ובירושלמי") שפירש בירושלמי שצריכה להביא ראייה ממש ל'אמתלא' או ראייה שלא שהתה כדי טומאה.

עוד יצוין שיש שכתבו בדעת רבי בירושלמי שחולק וסובר שאין אישה נאמנת לתת 'אמתלא' על מעשה כיעור (קרבן העדה שם, בפירוש השני בדברי רבי שם, ועייין שם שבירושלמי משמע כפירוש הראשון).

אולם כאמור הראשונים והפוסקים פסקו כי מועילה 'אמתלא' במעשה כיעור.

נמצא לסיכום כי נפסק בדברי הרמ"א כדברי הירושלמי כי כאשר נעשה דבר כיעור שמצד הדין מפסידה האישה כתובתה, מכל מקום אם מנמקת את מעשיה על ידי 'אמתלא' והנמקה המתקבלת לבית הדין, אזי לא הפסידה כתובתה. כל שכן שתועיל 'אמתלא' בעוברת על דת.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

במקרה דנן ה'אמתלא' וההנמקה של התובעת איתנה חזקה כנה ומתקבלת במלואה על ידי בית הדין.

סתירות בהתנהלותו של הנתבע

הנתבע טען שהגיש נגד התובעת ארבע – חמש תלונות, כאשר באת כוח התובעת המציאה מסמכים על לפחות חמש-עשרה תלונות.

בדיון מתאריך כ"ט בניסן תשע"ג (9.4.2013) טען הנתבע כי הוא לא עזב את חדר השינה, כאשר בהמשך וכפי שצוטט הוא הודה בכמה מקומות שהוא זה שעזב את חדר השינה.

עוד נטען על ידי האישה כי עוד טרם הגשת תביעת פירוק השיתוף על ידי הבעל לבית המשפט בנתניה בתאריך ו' בכסלו תשע"ה (28.11.2014) כבר הכין הבעל רשימה בכתב ידו על תוכנותיו. בדיון בבית המשפט מתאריך ח' בסיון תשע"ה (26.5.2015) אף אישר הנתבע שזהו כתב ידו, ובין השאר נכתב על ידו כדלהלן:

"תביעת גירושין לבית המשפט בנתניה [...] לדבר עם הרואה חשבון ו'לבשל' את התלושים שלי [...] על מנת שבית המשפט לא יקבע מזונות גבוהים [...] המכונית תהיה תמורת המשמורת משותפת [...]"

בפסק הדין בעניינים הנידונים בבית המשפט מתאריך י"ג בסיון תשע"ו (19.6.2016) נכתב על ידי כבוד השופטת הגב' נאוה גדיש בדבר חוסר אמינותו של הנתבע:

"האב זימן לעדות את העובדת הסוציאלית לסדרי דין [...] וויתרה באת כוחו על זימונה [...]"

בשל התנהלות האב בכל הקשור לתביעת המשמורת, טענותיו הקשות כנגד האם, טענות שנדחו על ידי כל גורמי המקצוע ובשל אופן ניהול ההליכים בעניין זה, אני מחייבת אותו בהוצאות משפט בסך עשרים אלף ש"ח [...]"

[...] בחקירת התובע עלה כי נתן לרואה החשבון שלו הנחיות כיצד לכתוב את הדו"ח ולהתאים את תלושי השכר שלו לקראת ההליך [...] כך נרשם על ידו [...] "לדבר עם הרואה חשבון ולבשל [...] את התלושים שלי [...] על מנת שבית המשפט לא יקבע מזונות גבוהים."

מאחר ועדותו של התובע בעניין זה הייתה רצופה אי דיוקים [...]"

מצאתי להוסיף בעניין זה כי חוסר אמינותו של הנתבע בא לידי ביטוי גם בדברים אחרים, לדוגמה: [...] טענותיו בדבר אלימות מצד אם, מעידות גם הן על חוסר אמינות, בהתחשב בכך שטענות אלו לא הועלו על ידו בעת פתיחת ההליכים המשפטיים ואף לא במסגרת כתב ההגנה לתביעת המשמורת, ובהתחשב בכך שבסופו של יום הסכים כי המשמורת תהא בידיה.

הגעתי לכלל מסקנה כי טענות אלו נועדו להטיל דופי באם, ולשם מטרה נואלת זו, ויתר על ערכים של אמת. מעיון בדו"ח המומחה שמינתי (ד"ר גוטליב) עולה כי האב עשה ניסיונות פסולים על מנת להשפיע על המומחה בטרם ניתנה חוות דעת אם בעצמו ואם באמצעות מי מטעמו."

נמצא כי כל המערכות מבינות כי עומד לפנינו אדם שבחר כשיטת חיים וכשיטת פעולה בדרך השקר והכזב, והוא היה מוכן לאמלל את אשתו בטענות ריקות מתוכן ולפגוע בה פיזית ונפשית ומבחינתו עדיף היה שהתובעת תמות וכפי שאחל לה וכמצוטט לעיל. מבחינתו וכפי

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

שאמר מפורשות לאנשי המקצוע, אם יוחלט שהילדים יגדלו לא במשמורתו, עדיף שיגדלו אצל צד שלישי ולא אצל התובעת. כל זאת כאשר כל אנשי המקצוע כולם כולל ד"ר דניאל גוטליב ממכון שינוי אליו נשלחו הצדדים לבדיקה למסוגלות הורית (לאור בקשת הנתבע עצמו) וזה אשר קבע נחרצות כי הנתבע עם האובססיה שלו ומגמתו נגד האישה הוא מסוכן לה ולילדים כאשר מנגד התובעת היא אם ראויה ורגישה. דבריו של ד"ר גוטליב כפי שצוטטו בגוף פסק הדין מגלים את אישיותו המסוכנת והמסוכנת של הנתבע כאב, כבעל ואף כאדם. בנוסף, הנתבע ויתר על חקירת ד"ר גוטליב ממכון שינוי ועל חקירת פקידת הסעד.

עוד יצוין כי בכתב התביעה של הנתבע למשמורת ולפירוק שיתוף לא העלה הנתבע כלל את טענתו כיום על אלימות מכוח וחבלות של האם לילדיה. לשיטתו – "לפתע" ביום בהיר אחד היא החלה בהתנהלות זו.

זאת ועוד: הנתבע פתח ראשון תביעת פירוק שיתוף בבית המשפט שאותה הוא מכנה בדיון בבית הדין "תביעת גירושין"; הוא מודה שהוא עזב את חדר השינה; הוא מודה שהוא רצה ראשון בגירושין. יובהר כי גם בתביעת הגירושין בבית הדין של התובעת צוין כי היא הייתה מעדיפה שלום בית והיא ניסתה זאת בטיפול וייעוץ חיצוני, שהופסק על ידי הנתבע לאחר שלא נעמו לו הדברים שהושמעו באוזנו.

הנתבע ובאת כוחו לחצו כל העת כי יוצא פסק דין לגירושין.

כל הטענות על אלימות ומכות לילדים או על הזנחת הבית לא הוכחו כלל. הנתבע אף לא ניסה להוכיחן. חמש־עשרה תלונות נגד התובעת במשטרה על אלימות כלפי הילדים נסגרו ונגנזו.

ההפך הוא הנכון: התובעת מטופלת אצל עובדת סוציאלית ביחידה לאלימות. הוגש כל אישור. ואף הרווחה המליצה בתאריך כ"ו בתמוז תשע"ג (4.7.2013) שהתובעת תמשיך את הטיפול ביחידה לאלימות. כל אנשי המקצוע דחו אפשרות שכזו.

נזכיר כי הנתבע טען לעד [א'] כי התובעת פועלת ב'אלימות מוסרית' נגדו. ומשביקש [א'] לדעת מה כוונת הנתבע ענהו זה כי היא משאירה טיטול של הילד על הרצפה. וזו 'אלימות מוסרית' לטעמו. לאמור כי מדובר באדם שאישיותו היא בעייתית בלשון המעטה.

הנתבע הוא זה אשר פתח במערכה המשפטית וברצונו העז בגירושין, ואילו התובעת רק לאחר שתקוותה לשלום בית התבדתה, הגישה בלית ברירה את תביעת הגירושין. נמצא שהצדדים היו חייבים בגירושין מדינו של רבנו ירוחם, והנתבע הוא זה אשר פתח בהליך של הרצון בגירושין והוא המורד באשתו, הוא זה אשר עזב את חדר השינה מטעמים לא ברורים שאף לא הוכחו כלל, הוא זה אשר השליך את אשתו התובעת מביתו בעקבות תלונות שווא ולפחות פעם אחת לשבעה ימים. בשל כך חייב הוא לה במלוא הכתובה ותוספתה. וזאת מלבד מה שתכנן להרוג את התובעת בשני 'נבוטים' שאף הזמין אצל העד [א'] שהוא בעל מלאכה – שזו עילה בפני עצמה נגדו. ומלבד ההתנהלות הכוללת המתוארת בפרטות בכל מהלך פסק הדין.

שיטת רבנו ירוחם

כידוע, ביחס לצדדים שאינם חפצים זה בזה אלא שצד אחד מעגן את רעהו, כתב רבנו ירוחם בספר מישורים (חלק שמיני, נתיב עשרים ושלושה) את דבריו וזו לשונו:

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

"וכתב מורי ה"ר אברהם בן אשמעאל כי נראה לו שאשה שאמרה 'לא בעינא ליה, יתן לי גט וכתובה', והוא אומר 'אנא נמי לא בעינא לך, אבל איני רוצה ליתן גט' – מסתברא דאין דנין אותה במורדת להפסידה כלום מעיקר כתובה ונדוניא, אלא מיהו משהינן לה תריסר ירחי אגיטא דילמא הדרי בהו. לאחר שנה כופין אותו לגרש והפסידה תוספת וכל מה דיהיב לה מדיליה, דאדעתא למישקל ולמיפק לא יהיב לה."

בפסקי דין רבניים (יא, 89–95, בית הדין הרבני האזורי תל אביב בפני כבוד הדיינים, הרבנים הגאונים ח' ג' צימבליסט, ע' אזולאי, ש' דיכובסקי) נכתב על פי דברי רבנו ירוחם: "כשהבעל והאישה שניהם מורדים זה בזה, כופין או על כל פנים מחייבים את הבעל לגרשה."

עוד הוסיפו שם (עמ' 95):

"הואיל וכאמור אף הוא אינו חפץ בשלום בית ואף הוא מורד בה, אם כן מן הדין הוא חייב לגרשה, וכמו שהבאנו מדברי רבנו ירוחם שבכגון זה כופין אותו לגרשה, ואף אם לא נגיע לידי מדה זו של כפייה, מכל מקום יש לחייבו לגרשה, וכל כהאי גוונא כבר פסק הרמ"א (אבן העזר סימן קנד סעיף כא בהגהה) וזו לשונו: 'ובכל מקום דאיכא פלוגתא אם כופין או לא, אף על גב דאין כופין לגרש, מכל מקום כופין אותו ליתן כתובה מיד.'"

יצוין כי הפסיקה היא כי האישה אינה זכאית לעכב סידור הגט בנסיבות אלו, כשהעמדה הברורה של שני בני הזוג היא שאין כל אופציה לשלום בית. אין מקום לטענה שאין לחייב את האישה בגט מאחר שהמצב הנוכחי אירע בעטיו של הבעל וכו'. ככל שהדבר נוגע לחיוב הגירושין – טענה זו אינה מתקבלת, מאחר שלמעשה כעת שני בני הזוג בפירוד ממושך ואינם רוצים זה בזה, וזו עילה מספקת לפסיקת חיוב הגירושין על בן הזוג המעכב את הגירושין, גם בלא להגדירו כמורד.

הגאון רבי נחום פרובר שליט"א, אב"ד תל אביב, עוסק במאמרו (פורסם בקובץ "כנס הדיינים תשס"ח", עמוד 114) בדינו של רבנו ירוחם ובחיוב גט לבני זוג המורדים ומעגנים זה את זה. לדבריו, טענת עיגון היא עילה מספקת לחיוב בגט, אף אם הצד המעגן אינו אשם בהפרת שלום הבית. וזו לשונו:

"כפי שכתבנו לעניין חיוב גט לפי דינא דרבנו ירוחם, אין הבדל מי הראשון שהתחיל לטעון שרצונו להתגרש, וכמו כן אין הבדל בסיבת מי המצב שכיום אין צד רוצה את משנהו, והעיקר תלוי אם כיום יש עיגון או לא, דהיינו אם המצב שבפנינו הוא שהבעל לא מעוניין באישה כלל אף אם האישה תרצה לחזור אליו, או לחילופין, כיום המצב הוא שאין האישה מעוניינת בבעל אף אם הבעל ירצה לחזור אליה, זהו מצב שכיום שני הצדדים מעוגנים, ולכן יש לחייב בגט כל צד המעכב את הגירושין, ללא קשר מי גרם למצב הקיים, היות ואין זכות לכל צד לעגן את משנהו."

חיי צער בלתי נסבלים כעילה לחיוב וכפיית גט

יצוין בנוסף לכך שהתנהלותו המתוארת של הנתבע כלפי התובעת יש בה כדי כפיית גט מטעם נוסף. דהנה, בשו"ת התשב"ץ (חלק ב סימן ח) בעניין כפיית בעל בגט בחיי צער בלתי נסבלים, כתב:

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

"אשה שבעלה מצער אותה הרבה עד שמרוב הצער היא מואסת אותו והכל יודעים בו שהוא אדם קשה הרבה והיא אינה יכולה לסבול אותו לרוב הקטטות והמריבות, וגם שהוא מרעיבה עד שהיא שנאה את החיים [...]"

תשובה: קרוב הדבר בזה שיוציא ויתן כתובה, דקיימא לן לחיים ניתנה ולא לצער דנפקא לן מקרא דכתיב 'כי היא היתה אם כל חי' בפרק אף על פי (כתובות סא ע"א) ואפילו במדיר את אשתו בדברים שאין לה צער כל כך אמרינן יוציא ויתן כתובה כדאיתא בהמדיר בהרבה מקומות (כתובות ע"א, ע"א ע"ב) דוק ותשכח, כל שכן בצער תדיר שיש לנו לומר יוציא ויתן כתובה לפי שאין אדם דר עם נחש בכפיפה.

ואף על גב דבאומר 'איני זן ואיני מפרנס' פסק הרי"ף ז"ל דלא יוציא ויתן כתובה התם היינו טעמא משום דאפשר בתקנה עד שיכפוהו לגרש יכפוהו לזון אבל הכא מעוות לא יוכל לתקון הוא ומקרא מלא דבר הכתוב 'טוב פת חרבה ושלוחה בה מבית מלא זבחי ריב'. ועוד כתוב 'טוב ארוחת ירק ואהבה שם משור אבוס ושנאה בו' הרי שיותר קשה היא מריבה מחסרון מזונות ואיזו טובה יש לאשה שבעלה מצערה במריבה בכל יום ויום.

ואפילו לכוף אותו להוציא יש לדון מקל וחומר דבעל פוליוס (שם עז ע"א) דהשתא מפני ריח הפה כופין, מפני צער תדיר שהוא מר ממות לא כל שכן [...] וכשאמרו כופין עושין בו כפייה אפילו בשוטי [...]

ואף על פי שיש בתשובת גדולי האחרונים ז"ל שאין כופין בזה כלל, אנן לאו קטלי קני באגמא אנן ומלתא דתליא בסברא אין לדיין אלא מה שענינו רואות. ואפשר שלא אמרו כן על כיוצא בזה הצער הגדול וכל שכן אם מרעיב אותה ואלו הות דידהו לא הוו אמרי הכי והרשב"א ז"ל כתב בתשובה כדברינו [...]"

בנידון דנן הרי כי חייה של התובעת הפכו לחיי צער וגיהינום. הנתבע אף הרחיקה מביתו. עליה ועל שכמותה ניתן להיאמר כי "אין אדם דר עם נחש בכפיפה אחת".

החשש כי הנתבע הוא "רועה זונות"

וכאן עולה השאלה והתמיהה: אם אמנם כפי שהוכחנו והדברים ברורים כי התובעת לא עשתה דבר מכל מה שטפל עליה הנתבע וכל האשמות כולן בשקר יסודן, מה יכולה להיות הסיבה שאדם יחפוץ לגרש את אשתו אם ילדיו על לא עוול בכפה? ומה יכול להיות הרקע ל"עלילת הדם" אותה טפל ותפר הנתבע על התובעת?

ייתכן – ובזהירות רבה – כי התשובה על כך תתבהר אולי מתוך עדותו של העד [א'] כאשר בתוך עדותו על הנתבע כרעו וידידו הקרוב, סיפר לו סוד שאותו הוא פותח בפעם הראשונה לפני בית הדין כי הנתבע בעצמו הודה לו כי קשר קשרים אינטימיים עם אישה זרה מארגנטינה – [ק'] שמה, כאשר היה בטיוול עם משפחתו שם.

עדות זו פותחת אולי צוהר לכל התנהלותו של הנתבע. הוא פתח במערכה קשה ומכוערת נגד אשתו וטען נגדה את כל הטענות הקשות והחמורות שאפשר לטעון נגד אישה ואם, והכול כדי למוטט אותה על כך שלא הסכימה להסכם גירושין המוטה לצדו והכול הכול – כדי לעזבה ולקשור קשר עם אותה אישה זרה.

אם אמנם כן, הרי כי לא התובעת היא זו שבגדה בנאמנותו של הנתבע אלא אולי הוא זה אשר רעה בשדות זרים בבחינת "רועה זונות" והוא אשר פגע בנאמנותו כלפי התובעת. יצוין

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

שמלבד עדותו של [א'] לא נמצאו עדויות נוספות על כך, ובית הדין אינו מבסס את פסק דינו על כך ואינו קובע מסמרות בעניין זה ובעיקר מתבסס פסק הדין על כל הנזכר לעיל, אולם שומה עלינו לציין אפשרות זו.

נציין בעניין זה את התבטאותו של הנתבע כלפי התובעת – התבטאות שעברה את כל הגבולות והיא כי התובעת בגדה בבעלה ובחורה לחיות "חיי תועבה ופריצות". לא פחות ולא יותר!

כבודה של בת ישראל

הובהר באופן חד-משמעי כי הנתבע רמס את התובעת ברגל גסה, רדף אותה עד חורמה בכל האמצעים והדרכים הנלוזות ואף יותר מכך.

אמרו חכמים במסכת יבמות (סב ע"ב):

"תנו רבנן: האוהב את אשתו כגופו והמכבדה יותר מגופו, והמדריך בנו ובנותיו בדרך ישרה והמשיאן סמוך לפירקן – עליו הכתוב אומר 'וידעת כי שלום אהלך'."

ופירש רש"י: "יותר מגופו – דזילותא דאיתתא קשה מדגברא."

ובמסכת בבא מציעא (נט ע"א) אמרו חכמים: "אמר רב, לעולם יהא אדם זהיר באונאת אשתו, שמתוך שדמעתה מצויה אונאתה קרובה."

ופירש רש"י: "באונאת אשתו – באונאת דברים, לצערה. אונאתה קרובה – לבא, פורענות אונאתה ממהר לבא."

ועוד אמרו שם חכמים:

"אמר רבי חלבו: לעולם יהא אדם זהיר בכבוד אשתו, שאין ברכה מצויה בתוך ביתו של אדם אלא בשביל אשתו, שנאמר: 'ולאברם הטיב בעבורה'. והיינו דאמר להו רבא לבני מחוזא: 'אוקירו לנשייכו כי היכי דתתערתו.'"

הערה בעניין התנהגות האישה עם הנטען

בית הדין מבהיר שוב בשולי פסק הדין כי ודאי שהחייבוקים והנשיקות והשהייה ארוכת השעות בבית [א'] אמנם אינם תואמים את ההלכה, אולם במקרה הספציפי המדובר, בשל הנסיבות הספציפיות של מקרה דנן, אין הוא קשור לדין עוברת על דת ואין להטיל דופי בתובעת כאשר הנסיבות שבהן הייתה נתונה היו כה קשות וחמורות תחת הפחדה והתשה של הנתבע.

יש להדגיש כי אין להקיש מפסיקה זו למקרים אחרים כלל וכי מקרה זה הוא יוצא מן הכלל בשל הנסיבות הנזכרות וכאמור.

נוסיף כי גם לא הייתה התראה במקרה דנן וכל ההתנהלות הנ"ל הייתה ביום ולא בלילה. לפי הנתונים הקיימים התובעת לא הפסידה כתובתה ותוספתה.

בית הדין לא נדרש לעניין ההוצאות משום שהן לא נתבעו וגם משום שהייצוג המשפטי מונה על ידי הסיוע המשפטי.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

בית הדין לא נדרש לסוגיית הפיצויים שהיא נושא מורכב, משום שהוגשה תביעת נזיקין מקבילה מטעם התובעת בבית המשפט על סך של למעלה משלושה מיליון ש"ח.

לאור כל המובא בגוף פסק הדין, הנתבע חייב במלוא כתובת התובעת בסך 72,240 ש"ח.

נפסק

הנתבע חייב לתובעת 72,240 ש"ח ועליו לפרעם תוך שלושים יום.

הרב שניאור פרדס

עוברת על דת

ראיתי את מה שכתב חברי הגרש"ז פרדס שליט"א. אני מסכים עם דבריו וראיתי צורך להוסיף ולהבהיר איך ייתכן שאנו תופסים את החבל משני קצותיו: מצד אחד האישה נחזתה בחברת גבר זר כשהיא מחובקת, ולפי עדות החוקר הגבר נראה כמנשק את האישה על צווארה, ומצד שני אנו מבקשים לקבוע כי ישנן – נסיבות בפרט בחברה מתירנית – שחיבוקים ונשיקות הם דבר שבשגרה בין שני המינים ואינם מעידים בהכרח על קשר אישי אחר.

ברור כי גם בחברה מתירנית ככל שתהיה, בוודאי ישנו גבול הקובע מתי אחד הצדדים עבר על נאמנות כלפי הצד שכנגד. עם זאת, באופן מעשי כאשר מדובר בבני זוג שההלכה היהודית אינה משמשת נר לרגליהם, קשה מאד לעמוד על הנקודה מתי מעשיו של אחד הצדדים הם בגדר הפרת הנאמנות. ראה התייחסותו לנושא זה של הגר"ש ישראלי בספרו משפטי שאול (סימן ה):

"אולם בכגון דא ודאי יש מקום להבחין גם בדרגות הקלקול והשחיתות, ואף שאנו רואים בבעל שאינו מקפיד בלבושה וכל כיוצא בזה, בדברים שדשו בהם רבים והפך להם להיתר, מכל מקום אין לנו יסוד לומר שלא אכפת לו גם בדברים שקרבנם למעשה זנות הוא גדול ביותר."

מדבריו נלמד שגם בחברה החילונית יש לבדוק אם המעשים הללו גובלים בפירוק התא המשפחתי או הזוגי, הרי שיש לראות בכך עוברת על דת ויש מקרים שהדבר גובל במעשה כיעור.

לאור האמור, בחרתי לפלס דרך, והיא שאף אם אנו מניחים כי במקרה רגיל האישה בהתנהגותה זו עברה את גבול הנאמנות כלפי בעלה והיא בכלל עוברת על דת, אולם לא כן הוא במקרה כבנידון דידן, שהוכח בבית הדין כי התנהגותו האובססיבית של הבעל – שרדף אותה על כל צעד ושעל – היא הגורם המרכזי לשבירת התא המשפחתי.

נדגיש שהבעל בהתנהגותו ובפרט לאור חששה ופחדה של האישה מפני האיום ברצח הבא מצדו – הם שהובילו את האישה אל מחוץ לבית, והגם כי נאסר על כל בת ישראל לבקש את קרבתו של אדם זר אפילו בעת צרה – כל עוד לא קיבלה מבעלה גט פיטורין, אך בנסיבות המתוארות נראה כי אין האישה בכלל 'עוברת על דת' וכפי שיוסבר להלן.

הצורך בהתראה בעוברת על דת בכלל ובנידון דידן בפרט

בראשית דברינו יש לעזור, כי תנאי סף לקביעה שאישה היא בכלל עוברת על דת הוא שהבעל יתרה בה בפני עדים שלא תעבור על דת, וכך נפסק בשולחן ערוך (אבן העזר סימן

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

קטו סעיף ד). ובנידון דידן לא ראינו שבעלה התרה בה בפני עדים שלא תתעסק עם הגבר הזר.

והנה רש"י בסוטה (כה ע"א) על הבעיא בגמרא אם עוברת על דת צריכה התראה (דמסקינן דבעיא התראה), פירש דהיינו עוברת על 'דת יהודית' – שיוצאת וראשה פרוע וטווח בשוק וכו'. ודייק מזה הבית שמואל (סימן קטו ס"ק יז) דבעוברת על 'דת משה' אין צריכה התראה. וכך סבירא להו להרבה אחרונים בדעת רש"י, מהם – שו"ת אור נעלם (סימן כט), הפנים מאירות (חלק ב סימן יב), השבות יעקב (חלק ג סוף סימן קכז), הגינת ורדים (חלק אבן העזר כלל ד סימן יא), הדברי חיים מצאנז (חלק ב – אבן העזר סימנים כ–כב) והצמח צדק מליובאוויטש (חלק אבן העזר סימן כד אות ו).

והנה בנידון דידן האישה עברה על איסור תורה (איסור קריבה לערווה) כאשר נגעה נגיעה באדם זר כאשר היא אשת איש – לשיטת הרמב"ם (כך נקט הבית יוסף בדעתו) אף אם הנגיעה לא הייתה לשם הנאה, וכך דעת הבית שמואל (סימן כ ס"ק א) דלא כהש"ך (סוף סימן קצה ביורה דעה), ואילו לדעת הרמב"ן אין כלל איסור תורה בנגיעה בעריות [אלא איסור דרבנן].

מלבד זאת הרי היא גם התייחדה בביתו של הגבר הזר למשך כמה שעות, וראה בתרומת הדשן (סימן רמב) שאיסור ייחוד הוא מהתורה, וכך כתב הבית שמואל (סימן קטו ס"ק כ).

ולפי זה, בנידון דידן בהנחה שהאישה עברה על איסורי תורה, לכאורה אינה זקוקה להתראה. אבל זה אינו, דהנה בשו"ת רבי עקיבא איגר (קמא, סימן קיד) העלה שגם הבית שמואל הנ"ל לא אתי עלה מטעם דעוברת על 'דת משה' עברה עברה חמורה יותר מ'דת יהודית', אלא מטעם שהכשילתו, והיינו דווקא כגון משמשתו נידה וכיוצא בזה, אבל בייחוד דלא הכשילתו באמת בעיא התראה, ורש"י דנקט 'דת יהודית' משום דהוויא מילתא פסיקתא (אולם ראה בבית מאיר סימן קטו סעיף ד שחולק). נמצא לפי זה, שגם בנידון דידן האישה צריכה התראה. מלבד זאת, ראה למרן הגאון רבי עובדיה יוסף ביביע אומר (חלק ג סימן כא) שהביא מדברי אחרונים רבים שאינם מחלקים בין עוברת על 'דת משה' לעוברת על 'דת יהודית' ובכולהו בעי התראה, וכך מבואר מדברי הירושלמי שהביא הבית שמואל בעצמו – עיין שם.

ועוד יש לדון לאור מה שהביא בפתחי תשובה (שם – אבן העזר סימן קטו ס"ק יא) משו"ת שבות יעקב שבמשמשתו נידה אינה צריכה התראה כיוון שכל אישה מודעת לחומרת איסור קרבה לאישה נידה – גם בלא התראה.

והנה בהמשך דברי השולחן ערוך (שם בסעיף ד) מבואר ש'משחקת עם בחורים' היא בכלל עוברת על דת וכמו שיבואר להלן, ועל מקרה זה לא כתבו האחרונים שהדבר ידוע לכל אישה – ולא צריך להתרות בה בנושא זה, כי כנראה המשחקת עם בחורים הוא דבר שיש בו מורי היתרא [לעצמם], ומשום שאינו עברה בעצם אלא רק עלול להביא לידי עברה, לכן יש צורך בהתראה כדי לעשותה עוברת על דת.

אולם שוב יש לומר שעל הצד שבמשחקת עם בחורים לא הייתה נגיעה, הרי שבנידון דידן גרע טפי משום שהאישה והגבר הזר נחזו כמי שנוגעים זה בזה, וכבר הבאנו שגם בחברה מתירנית ככל שתהיה, הנאמנות ההדדית מחייבת כל צד להימנע מנגיעה עם אדם או אישה זרה למטרות אינטימיות, וממילא יש לדון שעל מעשה מעין זה, אין האישה זקוקה להתראה מקודם, אלא בעצם המעשה נעשית היא עוברת על דת באופן מידי.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

האם נדרש שהאישה תהיה רגילה בעברה כדי להיקרא עוברת על דת?

הבית יוסף (אבן העזר סימן קטו) הביא את תשובת הרשב"א בזו הלשון:

"וכתב הרשב"א בתשובה (חלק א סימן תקעא) על אשה אחת שנתקוטטה עם בעלה בשוק ומתוך כך פרעה ראשה ונתגלו זרועותיה ודנוה קצת חכמים לצאת שלא בכתובה מדין עוברת על דת משה ויהודית זה אינו שלא אמרו אלא ברגילה בכך אבל אם גילתה ופרעה ראשה באקראי או שדיברה עם הבחורים פעם אחת דרך מקרה ודאי לא הפסידה כתובתה."

והקשה הבית יוסף: "ואיני יודע למה לא טען עליהם מטעם דעוברת על דת צריכה התראה כדלקמן."

ותירץ הדרכי משה (שם אות ה): "ונראה דמיירי בהתרו בה דאי לאו הכי אפילו הוי עוברת לא הפסידה כתובתה כדלקמן."

השולחן ערוך (שם בסעיף ד) הביא את עיקר הדין של עוברת על דת בזו הלשון:

"איזו היא דת יהודית, הוא מנהג הצניעות שנהגו בנות ישראל. ואלו הם הדברים שאם עשתה אחת מהם עברה על דת יהודית [...] או שטווה בשוק ומראה זרועותיה לבני אדם."

וכתב הרמ"א על דברי השולחן ערוך האלה: "ורגילה בכך (רשב"א סימן תקעא)."

והקשה החלקת מחוקק (שם ס"ק יא):

"לא ידעתי למה העתיק זה, דאי בלא התרו בה אפילו ברגילה אינה מפסדת כתובתה ואם התרו בה ועברה על ההתראה אפילו בפעם אחת מפסדת כתובתה דלא נתנו חכמים שיעור לדבר."

מבואר שלפי החלקת מחוקק משהתרו באישה מיד נעשית עוברת על דת ולא בעינן שתהיה רגילה.

אף שהבית שמואל הסכים עם החלקת מחוקק בקושייתו על הרמ"א, אבל לדעתו ישנו מקרה שהתרו בה ולא הייתה רגילה בכך, שאינה מפסדת כתובתה, וכך הם דבריו (שם בס"ק יא):

"ונראה דוקא בכי האי גוונא דגלתה מחמת כעס או בכיוצא בזה אז אמרינן דלא עשתה מחמת פריצות אלא דוקא כשרגילה לעשות כן אז לא תלינן בשום סיבה כמ"ש בסעיף ד' בשם התרומת הדשן (סימן רמב) אבל אם מגלה את זרועותיה בלא סיבה אז אפילו לא רגילה לעשות כן הרי היא עוברת על דת יהודית והרב רמ"א שכתב 'ורגילה בכך' משמע אפילו אם מגלה את עצמה בלא סיבה איני יודע מנא ליה וכן תמה עליו בחלקת מחוקק."

לפי הבית שמואל: אם מגלה את זרועותיה בלא שום סיבה נעשית עוברת על דת אפילו אינה רגילה בכך, אבל אם גילתה זרועותיה באקראי ובאופן חד פעמי ויש לתלות בסיבה שאינה של פריצות – אין דינה כעוברת על דת עד שתהיה רגילה בכך; ואילו לפי החלקת מחוקק: לאחר התראה בכל אופן היא עוברת על דת. מדברי הרמ"א עולה שמחמיר שלעולם אינה עוברת על דת עד שתהיה רגילה בכך, ועל זה חולקים החלקת מחוקק והבית שמואל כל אחד לפי דרכו וכנ"ל.

וכן נראה שנוקט בביאור הגר"א (שם) למסקנה שכתב: "ועיין חלקת מחוקק ובית שמואל, וכן משמע בגמרא שם 'זימנא חדא' ואף שיש לדחות מכל מקום לא נראה."

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

אבל הט"ז (שם ס"ק ז) מיישב את דברי הרמ"א לפי שיטתו מקודם, שחידש שלפי הטור 'משחקת' לאו דווקא, אלא אף אם מדברת עם בחורים דברי שחוק נקראת עוברת על דת, ולפי זה כתב הט"ז וזו לשונו:

"[...] ונראה דגם בזה צריך שהיא רגילה בכך, וכן כתב בית יוסף בשם תשובת הרשב"א וזו לשונו: 'אבל אם גילתה ראשה באקראי או דיברה עם בחורים פעם אחת דרך מקרה ודאי לא הפסידה כתובתה' ומ"ה דהך 'ורגילה בכך' שנזכר רמ"א: דוקא לפי שיטת הרמב"ם דמפרש משחקת ממש – בזה אפילו באינה רגילה אבל לפי שיטת הטור דמדברת דברי שחוק – צריך לומר גם בזה ורגילה בכך."

העולה מדברי הט"ז שהרמ"א כתב כן לפי דעת הרמב"ם והשולחן ערוך שמשחקת זהו משחקת ממש ולא רק מדברת, ולכן אף שאינה רגילה בכך נעשית עוברת על דת.

והנה כדברי הט"ז נמצא בחידושי הריטב"א (כתובות עב ע"ב) וזו לשונו:

"[...] במשחקת עם הבחורים – משמע דתרוויהו בעינן והא דאמרינן בסמוך מדברת עם כל אדם, ואף על גב דהתם לא שחקה, לא משחקת ממש אלא מטיילת ומדברת דברי בטלה."

וכן כתב בשיטה מקובצת בשם תלמידי רבנו יונה ד"לאו דווקא משחקת" אלא 'מדברת בשחוק' או 'מאריכה בדברים'.

לכאורה ההבדל בין משחקת ממש לבין מדברת עם בחורים, שבמשחקת קיימת נגיעה עם בחורים, ואילו במדברת היא רק מדברת עם בחורים בלא נגיעה.

אם כנים אנו בזה, נמצא כי לפי הבית שמואל במקרה שאינה רגילה לשחק עם בחורים אפילו אם ישנה עדות שהיא נגעה בבחורים פעם אחת, אין זה הופך אותה לעוברת על דת עד שתהיה רגילה בכך, ואילו לפי הט"ז אליבא דהרמ"א במקרה שיש עדות שהיא נגעה בבחורים אפילו פעם אחת היא עוברת על דת

אולם כפי שיתברר לפנינו נראה לצדד בנידון דידן שאף שהאישה והגבר הזר נחזו כמי שנוגעים זה בזה, עם כל זה אין דינה של האישה כעובדת על דת כדלהלן.

דברי המשנה למלך: התראה – שלא תעשה עברה אף בלי להזכיר את הכתובה

המשנה למלך (הלכות סוטה פרק ב הלכה א) מביא את שיטת השלטי הגיבורים (המובא גם בבית שמואל שם – סימן קטו ס"ק יז) שאין צריך להתרות בעוברת על דת בצורה מפורשת שתפסיד כתובתה, אלא מספיק במה שמתרה בה שלא תעשה מעשה עברה. וחקשה המשנה למלך שבסוטה (כה ע"א) נסתפקו בגמרא בבעל שקינא לאשתו ואינו רוצה להשקותה אם מפסדת כתובתה, וקשה הרי לפי דברי התרומת הדשן שמי שנסתרה והתייחדה עם גבר זר עוברת באיסור תורה, אז ממילא היא גם עוברת על דת, ואם כן מאי נפקא מינה אם משקה אותה או לאו, הרי בלאו הכי צריכה להפסיד כתובתה מצד שעברה על דת.

ותירץ המשנה למלך וזו לשונו:

"והנראה אצלי דבירורן של דברים הוא זה דכל אותן ששנינו בפרק המדיר ביוצאות בלא כתובה לא משום דאינהו עבוד איסור דלא מצינו בשום מקום דאם האשה אכלה חלב ודם שתצא בלא כתובה אלא דעוברת על דת דוקא

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

שמכשלת את בעלה ונודרת ואינה מקיימת משום דקיימא לן בעוון נדרים בנים מתים אבל משום איסורא דידה לא היתה מפסדת כתובה וכמו שכתב הרא"ש (כלל לב סימן ח) יע"ש.

ודת יהודית שיוצאה בלא כתובה התם לאו משום איסורא דידה הוא אלא כיון שעשתה דבר פריצות אימור זונה היא וזינתה תחתיו ומשום הכי הפסידה כתובה לא משום האיסור עצמו, ולפיכך בהתברר לנו דאשה זו שעברה על דת יהודית טהורה היא ואין בה עון אשר חטא כגון על ידי שתיית מי סוטה פשיטא דאינה מפסדת כתובה שהרי לפי שעשתה איסור – לא מפני זה תפסיד כתובה.

המבואר מדברי המשנה למלך שגדר עוברת על דת אינו רק מצד שנתפסה שעברה עברה, אלא שבעברה על 'דת משה' היא מכשילתו באיסורים, ואילו בעוברת על 'דת יהודית' הקפידא היא משום שעברה עברה שיש בה משום פריצות שיש בה חשש זנות – ולא משום שנאסרת בוודאי על בעלה, אלא שלבעל יש זכות טענה לגרשה ולהפסידה כתובה כיוון שאי אפשר לחיות עם אישה כזו בצוותא אף אם לא נתברר שהיא אסורה עליו.

גם החזון איש (אבן העזר סימן עט ס"ק כז) מביא את דברי המשנה למלך, ומתוך לשונו הזהב יתבאר לנו דבריו יותר, וזו לשונו:

"ודת יהודית שיוצאה בלא כתובה כו' כיון שעשתה דבר פריצות אימור זונה היא וזינתה תחתיו – נראה דאין לחוש שזינתה ולהפסידה כתובה משום זה, אלא נראה דלא מתדר ליה באישה כזו שאין הפריצות מקרה אלא תכונה רעה ומביאה לידי זימה והרי קלקלה האישות שאינו יכול לדור עמה."

העולה מכל האמור שאישה נעשית עוברת על דת רק בעבירות כאלו שהעברה שבהן מונעת חיים תקינים בצוותא עם בעלה. מכאן שכאשר היא מכשילתו באיסורים הרי זו בכלל עברה שמונעת חיים בצוותא, וכמו כן בעוברת על דת יהודית בענייני צניעות הרי זו עדות על תכונה רעה המושרשת באישה שאין דעת הבעל סובלתו.

כיסוד הדברים הנ"ל יש למצוא ולכוון גם בלשון הבית שמואל (שם ס"ק א) וזו לשונו:

"הכלל הוא דאינה יוצאת בלא כתובה אלא אם כן הכשילתו בדבר איסור או כשהיא עוברת על חטא דבנים מתו באותו חטא או אם עשתה דבר פריצות דאז יש לחוש שמא תזנה תחתיו, אבל משום שאר איסור שעשתה אינה יוצאת בלא כתובה."

מבואר שבכל אלו הדברים אין דעת הבעל סובלת לדור עם אישה כזו, ובעברה על דת יהודית מהות העברה היא שיש בה מעשה של פריצות שקרוב לומר (אם כי לא בהכרח) שהאישה היא מזנה תחת בעלה.

התייחסות האחרונים לדברי המשנה למלך

ראה בדברי הבית מאיר (סימן קטו דיבור המתחיל "אם יש עדים") שהקשה על דברי המשנה למלך מדברי הבית שמואל הנ"ל כי בדברי המשנה למלך עולה שאם שתתה ונמצאת טהורה שהיא לא זנתה בעבר, ואילו מלשון הבית שמואל עולה שקיים החשש שהיא תזנה בעתיד, ולזה לא מועיל מה ששתתה.

אולם בהתאם להסברו של החזון איש בסברת המשנה למלך שהכול תלוי בתכונות האישה, ובמקרה שנתפסה מתיחדת עם גבר זר, הרי עולה החשש כי טבועה בה תכונה שורשית שגורמת

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

לה לחטוא נגד בעלה, אך אם לאחר מכן היא נבדקה באמצעות המים ונמצאת טהורה, הרי לא רק שהוסר החשש שהיא זינתה בעבר, אלא כעת אחרי שנמצאה טהורה, הרי היא כשאר בנות ישראל הכשרות שנאמר בה: "ונזרעה זרע" ודרשו בברכות (לא ע"ב) שמעתה מובטח לה שתוליד שלא בצער ותלד בנים יפים והגונים, ממילא ברור כי לא קיימת בה עילה או ריעותא לחשוש שהיא תזנה תחת בעלה – גם בעתיד.¹

וראה עוד ברבי עקיבא איגר (שם [בגיליון הרמב"ם סוטה ב, א; נדפס במהדורת ר"ש פרנקל]) שהקשה על המשנה למלך שקושייתו עדיין אינה מיושבת. אך נראה כי אינו חולק על עצם היסוד שייסד המשנה למלך בעניין זה.

וראה עוד בספר יד המלך (ר"א לאנדא, נכד בעל 'הנודע ביהודה', הלכות סוטה פרק ב) שהעיר על דברי המשנה למלך וזו לשונו:

"והנה סברתו עולה יפה [רק באופן שכבר] שתתה ונמצאת טהורה דאיגלאי מלתא [אז] דלא עבדה איסורא ולא רצתה להכשיל את בעלה, ושפיר אמרינן דאין לה דין עוברת על דת מכח היחוד."

נראה שמבין שדברי המשנה למלך נאמרו רק בנסיבות ששתתה מים המרים ונמצאת טהורה, אבל אם לא שתתה שאין כל ברור על מעשה האיסור שעברה, הרי מספק נחשב היא לעוברת על דת. אולם המעיין בלשון המשנה למלך ברישא של דבריו עולה ברור שמבקש לייסד יסוד שעוברת על דת מפסידה כתובתה, לא רק משום גוף העברה שעברה, אלא משום שמחמת עברה זו קיים החשש שהיא בעלת תכונה שנוהגת בפריצות וחסר צניעות שהוא דבר שמערער את השלימות של התא המשפחתי, אלא שבמקרה שם כאשר שתתה מים המרים ונמצאת טהורה הרי הדבר ברור שלא קיים בה חשש זה. ונראה שהוא הדין בכל מקרה שיש להסביר התנהגותה

¹ אך קשה שהרי מדובר באישה שנסתרה בפני שני עדים – שעברה על איסור ייחוד. וכבר נחלקו הרמב"ם והטור (סימן כא) אם איסור ייחוד הוא רק מ"דברי קבלה" או מהתורה, אבל ייחוד עם אשת איש לכאורה אסור מהתורה כמבואר כאן בתורה, ואיך ייתכן שאישה זו תובטח לכל ההטבות כאשר היא עברה על איסור ייחוד?

וצריך לומר אחת מהשתיים:

(א) שבאמת אישה זו אינה צדקת כל עוד לא תחזור בתשובה על שנסתרה, והבטחת התורה היא משום ש"אין הקב"ה מקפח שכר כל בריה", דכיוון שאישה זו סבלה ביזיונות ולבסוף התברר שהיא לא נבעלה, הקב"ה מפצה אותה על כך בהבאת בנים.

(ב) אפשר לומר שאין כל כך אשמה על אישה זו שנסתרה בגלל שבעלה קנאי, וקרוב לוודאי שבעלה הביאה למכשול זה, כמבואר בירושלמי קידושין (פרק ד הלכה ד על הפסוק "ואם לא נטמאה האשה וטהורה היא ונזרעה זרע") – מובא בתורה תמימה (על פסוק זה במדבר ה כח הערה קמז) שחז"ל מזהירים שלא יהיה כפפוס בן יהודה שהיה נועל את אשתו בבית כשהיה יוצא [וכן הזהירו בגטין צ ע"א ובירושלמי סוטה פרק א הלכה ז], דלבסוף היא יצאה וזינתה תחתיו (רש"י בגטין שם).

ולכאורה דברי המשנה למלך תואמים את ההסבר השני, ודברי הבית מאיר תואמים יותר את ההסבר הראשון.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

שאינה משום דיש לה תכונה שורשית לחטוא בענייני צניעות, אין היא נעשית עוברת על דת בשביל כך.

ביאור דברי הרשב"א לאור יסוד דברי המשנה למלך

לאור זה יש לבאר ולהבין את יסוד דברי הרשב"א המובאים בבית יוסף הנ"ל בהמשך דבריו.

לשון השאלה המופיעה ברשב"א הוא כך:

"אשה שמתוך הקטטה פרצה ויצאה בשוק ואמרה בקול רם לבעלה שהיה מין ושראתה אותו מקלקל עם עבדו ופעם אחת עם בנו, ויצאה בשוק צעקה על זה בפני גוים וישראלים רבים, ומתוך כך פרעה ראשה ונתגלו זרועותיה, וגם שכרה גוי אחד לילך לפני השלטון כדי לשרוף בעלה מפני זה [...]"

והשיב הרשב"א:

"וכן במה שבאו לחייבה לצאת שלא בכתובה מדין עוברת על דת משה ויהודית בשפרעה ראשה וקצת זרועותיה [...] שלא אמרו אלא ברגילה בכך, ועוד שבשעת הכעס היה, ובשעת הכעס הרי היא כשוטה ואין השם ומצותיו כנגדה באותה שעה."

המבואר מדברי הרשב"א כי יש לבחון ולתת משקל למניע שגרם לאישה להתנהג בחוסר צניעות. אם יתברר שהאישה נהגה בחוסר צניעות מחמת כעס וקטטה שהיה לה עם בעלה – אין זו בכלל עוברת על דת. ולכאורה עולה מכאן שהגם כי אין כל היתר לאישה לנהוג בחוסר צניעות, כי אישה יהודייה מחויבת לשמור על כללי הצניעות גם בעתות מצוקה (וישנם מקרים שאישה מחויבת גם 'להיהרג ולא לעבור' עברה שיש בה משום גילוי עריות ואכמ"ל), עם כל זאת כאשר יש לתלות שהאישה נהגה בחוסר צניעות מחמת כעס וקטטה, אין היא מוגדרת בכלל עוברת על דת. ונראה הטעם בהתאם למבואר לעיל, שבעברה על דת יהודית שיש בה חוצפה יתרה קיים חשש שהאישה מזנה תחת בעלה כמבואר במשנה למלך ודעימיה – דבר המערער את יסודות הבית, וזה לא שייך כאשר רואים בעליל שהמניע לעשיית העברה היה מחמת כעס וקטטה.

ונראה שעל יסוד דברים אלו כתבו בפסקי דין רבניים (חלק א פסק דין בעמוד 333, ישבו הרבנים הג"ר יעקב עדס, הג"ר יוסף שלו' אלישיב, הג"ר בצלאל זולטי) וזו לשונם:

"מעשה נוחזי אנן בנידון דידן, אפילו אם נתפוס כגרסת הבעל שהאישה שפכה עליו את תמצית החומצן בכוונה תחילה לעוור אותו בכדי להתנקם בו, אבל מכיון שהבעל היה מורד בה ונתן עיניו באחרת, ולפני המקרה הזה התחננה לפניו האישה שישלים אתה והוא ענה לה שלעולם לא ישלים אתה, והרי אין לך כעס וקטטה גדולה יותר מזה, שהאישה מתחננת על נפשה ונפש ילדיה בפני בעלה לחיות בשלום ולא להרוס את הבית והמשפחה, והבעל עונה לה שלעולם לא ישלים אתה, אם כן אם האישה עשתה את המעשה הזה למרות שיש בפעולה זו עוון פלילי ועבירה חמורה, אבל היא לא נחשבת כעוברת על דת, כיון שעשתה זאת בעת כעס כל כך גדול שאז הרי היא כשוטה, ועל זה נאמרו דברי הרשב"א הנ"ל: ועוד שבשעת הכעס היה ובשעת הכעס הרי היא כשוטה ואין השם ומצותיו כנגדה באותה השעה."

מדובר היה באישה ששפכה חומצה על בעלה במטרה לגרום לו לעיוורון. אף שזהו מעשה חמור ואין ספק שהאישה עברה על איסור בעשותה דבר זה, ומן הסתם היה אפשר לחייבה על

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

הנזק שנגרם לבעלה כי "אדם מועד לעולם", עם כל זה הואיל והאישה עשתה את המעשה כנקמה ומתוך כעס כלפי בעלה, אין זו בכלל עוברת על דת.

מניעים נוספים להתנהגות של חוסר צניעות של אישה שאינם בכלל עוברת על דת

מדברי הבית שמואל הנ"ל (בס"ק יא) מתבאר עוד שלא רק סיבת 'כעס' משמשת כ'אמתלא' להתנהגות לא צנועה של אישה, אלא גם 'אמתלא' בתחומים נוספים מתקבלות לעניין זה, שהרי הבית שמואל מבאר שגם באישה שהתייחדה עם גויים פעם אחת, אינה בכלל עוברת על דת כל שיש לתלות שעשתה כן מחמת צורך משא ומתן ולא לשם זנות.

ועל דרך זו יש לדון גם במקרה כבנידון דידן – שהאישה התייחדה עם גבר זר וגם נחזתה שנוגעת בו, אך כל זה נעשה, לדבריה, כריאקציה טבעית מהפחד וחשש מאימויו של בעלה שמבקש לרוצחה.

והנה הרשב"א הנ"ל מנמק "שבשעת הכעס היה ובשעת הכעס הרי היא כשוטה ואין השם ומצוותיו כנגדה באותה השעה". ויש להבין הרי כל אדם שעובר עברה הוא מחמת רוח שטות שנכנסה בו, ומקור הדברים גופם הוא באישה שמזנה תחת בעלה כנאמר במסכת סוטה (ג ע"א): "ריש לקיש אמר: אין אדם עובר עבירה אלא אם כן נכנס בו רוח שטות, שנאמר: 'איש איש כי תשטה אשתו' – תשטה כתיב." ויש לשאול, מדוע הרשב"א התחשב בנתון שהאישה נהגה בחוסר צניעות מחמת כעס – שהיא כשוטה – ואין מצוות ה' לנגדה באותה העת, והרי כל אישה שבוגדת בבעלה לשוטה תיחשב, ואף על פי כן התורה החמירה עליה מאוד.

אבל ביאורם של דברים הוא פשוט מאוד, שאין כוונת חז"ל להפוך כל בעל עברה לשוטה ממש, שאם כן – הרי השוטה פטור מכל המצוות ומעונשן של עברות, אלא שיש כאן הגדרה מושאלת, וכביאורו של המהר"ל בחידושי אגדות שם:

"אלא אם כן נכנס בו רוח שטות. פירוש: כי אצל השכל לא תמצא חטא, לכך אמרו אין אדם חוטא אלא אם כן נכנס בו רוח שטות ואז הוא חוטא, וכן שלמה קרא הרשע כסיל בכל ספר קהלת והבין זה היטב."

מבואר שחז"ל מגלים לנו שתכונתו של בעל עברה היא שכוח התאוה הבוערת בקרבו מחלישה את כוח שכלו – דבר העלול לגרום לו לעבור את העברה, ובכל מקום שיש חסרון שכל הרי זה בכלל רוח שטות.

לפי האמור, בדומה למי שכועס, שאין מצוות ה' נגד עיניו והוא כשוטה יחשב לעניין זה כדברי הרשב"א, כמו כן גם אדם האחוז ברגשי פחד כבנידון דידן יש בו סממן של רוח שטות, דהיינו שאין כוח השכל שולט עליו. ומצינו בגמרא (חגיגה ג ע"ב) שאדם הלוקה במחלה הנקראת "גנדרופס", הגורמת לו לצאת יחידי בלילה – שהוא אחד מ"סימני שוטה" – אינו נידון כשוטה. כמה פירושים נאמרו בראשונים מה היא "גנדרופס", רש"י שם פירש: "אני שמעתי חולי האוחז מתוך דאגה." כאמור, אין אנו מבקשים להפוך את האישה בנידון דידן ל"שוטה" אבל בהחלט יש ללמוד ממש שמי שנתון לפחד ממשי – כוח שכלו נחלש והוא בכלל מה שכתב הרשב"א שאין מצוות ה' לנגד עיניו וכשוטה ייחשב.

הנוגע לענייננו הוא שלאור הנסיבות שקדמו למעשי חוסר הצניעות של האישה, הגם שהיא בעלת עברה על שהתייחדה ונגעה בגבר הזר, אך עם כל זה אין היא בכלל עוברת על דת שמפסידה כתובתה.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

אמינות טענת האיש נגד אשתו – שעוברת על דת – מתוך מריבה וקטטה שהייתה בניהם
סברה נוספת בנידון דידן שיש לפקפק באמינות של טענת הגרוש בעניין התנהגותה של האישה. כאשר הבעל טוען על אשתו שהיא עוברת על דת, כדי להפסידה כתובתה, הנה לא רק שצריך הוא לברר דבריו שאכן האישה עברה על דת, אלא בנוסף לזה בעינין שטענתו של הבעל תהיה כנה – דהיינו שיוברר גם שהדבר נוגע לליבו באמת, אבל כאשר הבעל טוען טענה זו מתוך כעס וקטטה שהיה לו עמה, אין הוא נאמן בטענה זו. כך יש ללמוד משו"ת הרמב"ם (ירושלים תרצ"ד, סימן קפ), שנשאל וזו לשונו:

“בנידון מי שהיה במחלוקת עם אשתו, ולימדוהו לטעון שברצונו לעלות לארץ ישראל לדור שם, ואם לא תאבה האשה ללכת אחריו תצא בלי כתובה. וכאשר שמעו גדולי הקהל דבר זה, חרה להם על כך, באמרם שמכאן ואילך כל מי שישנא את אשתו וירצה לגרשה בלי כתובה יעליל עליה טענה זו, ויהיה זה סבה לגרש רוב הנשים מבעליהן.”

והשיב הרמב"ם:

“המפורסם אצלינו ואשר ראינו בתי דינין דנין בו במערב, שמחרימין בשם על כל מי שעושה כן בדרך עלילה על אשתו, שלא לעשותו, זולתי ללכת להתברך בארץ ישראל, לא זולת זה, ויענה הבעל אמן, ואז יכריחו האשה ללכת אחריו או שתצא בלי כתובה. אמנם מה שאני רואה ובו אני מורה כי איש שבקש לעלות לארץ ישראל והוא מוחזק בכשרות, ולא היה בינו לבין אשתו מריבה בשום פנים, אז נחייב את אשתו לעלות עמו לארץ ישראל, ואם יחסר אחד מתנאים אלו, אין לדון עליה לעלות עמו. וכן ראוי להורות.”

העולה מדבריו שטענת הבעל בעניין העלייה לארץ ישראל מתקבלת, ואם האישה לא נשמעת לו לעלות לארץ ישראל, תצא בלא כתובה. אולם כל זה כאשר הבעל טען כן שלא מחמת מריבה וקטטה. וכתב מרן הגאון רבי עובדיה יוסף זצ"ל בשו"ת יביע אומר (חלק ג – אבן העזר סימן כא), שעל פי תשובת הרמב"ם יש ללמוד שאין להאמין למי שטוען על אשתו שהיא עוברת על דת כאשר הטענה נטענה מתוך מריבה וקטטה, וזו לשונו: “מכל מקום נראה דהיינו דווקא כשהבעל טוען כן בתום לב. אבל בנידון דידן שטוען זאת מתוך מריבה וקטטה – לאו כל כמיניה להפסידה כתובתה.”

יש לבאר גדר זה, שהרי הכתובה היא כשאר שטר חוב, וכאשר הלווה טוען להד"ם או שהשטר פרוע ויכול לאמת טענתו בעדים, ודאי שהוא פטור. אם כן יש לשאול בנידון דידן, מאי נפקא מינה אם הבעל טוען טענתו שלא בכנות, הרי במקרה שנתברר שהאישה אינה נוהגת בצניעות והיא עוברת על דת, דינה להפסיד כתובתה. וכי מה עוד נדרש מלווה שמביא עדים שהשטר פרוע כדי להיפטר מהחוב?

ונראה כי ביאורם של דברים מושגת על מה שכתבנו לעיל בשם המשנה למלך, שעוברת על דת שמפסידה כתובתה הוא משום שהתנהגות זו שוברת את הצביון הבסיסי ביותר של התא המשפחתי, ולא שייך לדור בצוותא עם אישה כזו. אבל כל זה נכון אם הבעל באמת טוען טענה שאנו משוכנעים שהדבר מפריע לו בכל ליבו, כי זאת זכותו לדרוש מאשתו להתנהג בצורה נכונה ויציבה שמקיימת את השלום בית ביניהם ולא חס ושלום להיפך. אבל כאשר אנו נוכחים כי האיש משתמש בטענה זו שלא בתום לב, אלא רק תואנה הוא מבקש כדי לגרשה ולהפסידה כתובתה, שוב אינו נאמן בטענה זו.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ולפי זה בנידון דידן שהתנהגותו של הבעל תוארה כאובססיבית, שמבקש את רעת אשתו על כל צעד ושעל, ממילא אין זו בכלל טענה שנטענה מתוך תום לב ואין ביכולתו להפסידה כתובתה בשל כך.

בשולי הנימוקים ראיתי צורך לציין בקצרה, כי כפי שתואר לעיל התרשמותו של בית הדין היא שהגרוש ביקש להפסיד לגרושתו את כתובתה מתוך טענות סרק שהוקחו כלא נכונות. שורת הדין במקרה זה כי הנתבע ישלם לתובעת את ההוצאות שנגרמו לה כדי להוציא לאור את חפותה כמבואר בספר ישועות ישראל (להגר"י טרונק, חושן משפט סימן יד סעיף ד). אולם מתוך התגובות לבקשות עלה כי באת כוח האישה הופעלה על ידי הסיוע המשפטי, ומשכך לאישה עצמה לא נגרמו הוצאות כבדות משקל ובהיעדר בקשה מטעם מי שנגרם לו נזק או הפסד, בית הדין אינו נוהג לפסוק הוצאות.

הכרעה

בית הדין התרשם כי התנהגות הבעל – הגרוש הייתה אובססיבית ובלתי נסבלת, והוא אכן הגורם המרכזי ליציאת האישה מהבית. המגע והייחוד עם הגבר הזר הם פרי תוצאה ישיר של אימה ופחד שהטיל הבעל – הגרוש על האישה, ומשכך אף אם האישה עברה עברה במגע והייחוד עם הגבר הזר, ואף אם באופן הרגיל – מעשה כזה עובר את גבול הנאמנות המחויבת בין איש לאישה אפילו בחברה מתירנית ככל שתהיה, מכל מקום להלכה בנידון דידן אין במעשים אלה משום עוברת על דת שמפסדת כתובתה, ויש לדמות למה שכתב הרשב"א, שאם גילתה זרועותיה מחמת כעס ומריבה דאינה בכלל 'עוברת על דת'. הוכחנו שהוא הדין בהתנהגות של חוסר צניעות בסיבת מורא ופחד, כבנידון דידן, הם בכלל דברי הרשב"א, ואינה נדונה כעוברת על דת. ומה עוד שלדברי הגבר הזר והאישה, בארץ מוצאם – בדרום אמריקה, חיבוקים ונשיקות ללא מטרה אינטימית הם דבר שבשגרה, ובפרט כאשר האישה נפלה ברוחה ולא יכלה לשאת את השבר הנורא שפקד אותה באותה התקופה לבדה.

מלבד זאת, אין האיש נאמן לטעון טענה של עוברת על דת להפסידה כתובתה כאשר ניכר שטוען כך מתוך כעס ומריבה עם אשתו.

מסקנה

יש לחייב את הגרוש במלא דמי הכתובה ותוספתה (240 ש"ח ועוד 72,000 ש"ח).

הרב חיים ו' וידאל

מצטרף לנימוקים ולמסקנות.

הרב מיכאל עמוס – אב"ד

הערה

בית הדין מבהיר שוב בשולי פסק הדין כי ודאי שהחיבוקים והנשיקות והשהייה ארוכת השעות בבית [א'] אמנם אינם תואמים את ההלכה, אולם בוודאי המקרה הספציפי המדובר,

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

בשל הנסיבות הספציפיות של מקרה דנן – אין הוא קשור לדין עוברת על דת ואין להטיל דופי בתובעת, כאשר הנסיבות שבהן הייתה נתונה היו כה קשות וחמורות – תחת הפחדה והתשה של הנתבע.

יש להדגיש כי אין להקיש מפסיקה זו למקרים אחרים כלל וכי מקרה זה הוא יוצא מן הכלל בשל הנסיבות הנזכרות וכאמור.

נוסיף כי גם לא הייתה התראה במקרה דנן וכל ההתנהלות נראה שהייתה ביום ולא בלילה. לפי הנתונים הקיימים התובעת לא הפסידה כתובתה ותוספתה.

בית הדין לא נדרש לעניין ההוצאות משום שהן לא נתבעו, וגם משום שהייצוג המשפטי מונה על ידי הסיוע המשפטי.

בית הדין לא נדרש לסוגיית הפיצויים שהיא נושא מורכב משום שהוגשה תביעת נזיקין מקבילה מטעם התובעת בבית המשפט על סך למעלה משלושה מיליון ש"ח.

לאור כל המובא בגוף פסק הדין הנתבע חייב במלוא כתובת התובעת בסך 72,240 ש"ח.

נפסק

הנתבע חייב לתובעת 72,240 ש"ח ועליו לפרעם בתוך שלושים יום.

ניתן ביום ה' באב התשע"ו (9.8.2016).

הרב חיים ו' וידאל

הרב שניאור פרדס

הרב מיכאל עמוס — אב"ד